मुंबई विद्यापीठ

मसुदा

क्र. २-२०१५-२०१६

अधिसभा

२८मार्च, २०१६

अधिसभेची सर्वसाधारण सभा विद्यापीठाचे सर फिरोजशहा मेहता व्यवस्थापन परिषदेचे दालन येथे सोमवार दिनांक २८ मार्च, २०१६ रोजी सकाळी ११.०० वाजता सुरू झाली सभेमध्ये खाली नमूद केल्याप्रमाणे सदस्य उपस्थित होते –

१. डॉ. संजय व्ही. देशमुख (कुलगुरू)
२. डॉ. अनिल पाटील
३. डॉ. (श्रीमती) मनाली लोंढे
४. श्री. भुजंग कि. अहिरे
५. डॉ. दिलीप एस. पाटील
६. डॉ. एम. ए. खान, (सचिव)
७. श्री. अशोक पाटिल
८. श्रीमती हुस्नबानु नि. खलिफे
९. डॉ. अनिल कर्णिक
१०. डॉ. पी. एम. डोंगरे
११. डॉ. मंजिरी कामत
१२. श्री. मच्छिंद्रनाथ र. डोईफोडे

सभेची सुरूवात 'वंदे मातरम्' या गीताने झाली.

अभिनंदन

महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम १९९४ कलम २५(२)(ङ) नुसार डॉ. सुभाष महाजन व महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम १९९४ कलम २५(२)(थ) नुसार श्री. अशोक पाटील व श्री. अमित साटम यांची नेमणूक झाल्याबद्दल विद्यापीठ प्रशासनातर्फे व अधिसभेतर्फे त्यांचे अभिनंदन करण्यात येते.

➢ अनुपस्थिती

श्री. सुदंरम या सदस्यांची अधिसभेस अनुपस्थित राहण्याची विनंती मान्य करण्यात येते.

➢ **श्रध्दांजली –**

श्री. श्रीधर रामचंद्र तावडे

महाराष्ट्राचे शिक्षण मंत्री श्री. विनोद तावडे यांचे वडील श्री. श्रीधर रामचंद्र तावडे यांचे ह्यदयविकाराच्या झटक्याने दिनांक २२ नोव्हेंबर २०१५ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ८५ वर्षांचे होते.

श्री. कृष्णा ल. मानकर

जेष्ठ चित्रकार व टॉनिक या दिवाळी अंकाचे संपादक, प्रकाशक श्री. कृष्णा ल. मानकर यांचे ह्यदयविकाराने दिनांक २८ नोव्हेंबर २०१५ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ७८ वर्षांचे होते.

श्री. मंगेश पाडगावकर

जेष्ठ कवी, साहित्यिक श्री. मंगेश पाडगावकर यांचे दिर्घ आजाराने दिनांक ३० डिसेंबर, २०१५ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ८६ वर्षांचे होते.

श्री. राजेश विवेक

जेष्ठ अभिनेता राजेश विवेक यांचे ह्यविकाराच्या झटक्याने दिनांक १४ जानेवारी २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ६६ वर्षांचे होते.

श्री. अनिल गांगुली

जेष्ठ दिग्दर्शक अनिल गांगुली यांचे दिनांक १४ जानेवारी २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ८३ वर्षांचे होते.

डॉ. दौलतराव आहेर

भाजपाचे ज्येष्ठ नेते व राज्याचे माजी आरोग्यमंत्री डॉ. दौलतराव आहेर यांचे अल्पशा आजाराने दिनांक २० जानेवारी, २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ७३ वर्षांचे होते.

श्रीमती. आशा पाटील

जेष्ठ अभिनेत्री आशा पाटील यांचे दिर्घ आजाराने दिनांक १८ जानेवारी २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी त्या ८० वर्षांचे होते.

डॉ. अरूण टिकेकर

जेष्ठ विचारवंत, समाजसंस्कृती व इतिहासाचे भाष्यकार आणि लोकसत्ता चे माजी संपादक डॉ. अरूण टिकेकर यांचे ह्यदयविकाराच्या तीव्र धक्याने दिनांक १८ जानेवारी २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ७१ वर्षांचे होते.

श्री. राम प्रधान

मुंबई सकाळचे माजी सहसंपादक श्री. राम प्रधान यांचे अल्पशा आजाराने दिनांक २० जानेवारी २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ८९ वर्षांचे होते.

श्रीमती मृणालिनी साराभाई

भारतातील प्रसिध्द नृत्यांगना आणि पद्मभूषण या पुरस्काराने सन्मानित श्रीमती मृणालिनी साराभाई यांचे दिर्घ आजाराने दिनांक २१ जानेवारी, २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी त्या ९७ वर्षांच्या होत्या.

डॉ. द.भि. कुलकर्णी

अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाचे माजी अध्यक्ष आणि प्रतिभावंत समीक्षक प्रा. डॉ. द.भि. कुलकर्णी यांचे दिर्घ आजाराने दिनांक २७ जानेवारी २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ९७ वर्षांचे होते.

श्रीमती. अरूणा भट

ज्येष्ठ नाटयक्रर्मी श्रीमती अरूणा भट यांचे अल्पशा आजाराने दिनांक २७जानेवारी, २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी त्या ६५ वर्षांच्या होत्या.

श्री. भवरलाल जैन

जैन उद्योग समूहाचे संस्थापक अध्यक्ष आणि ठिबक सिंचनाचे प्रणेते पद्मश्री भवरलाल जैन यांचे प्रदिर्घ आजाराने दिनांक २५ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ७९ वर्षांचे होते.

श्री. पी.ए.संगमा

लोकसभेचे माजी अध्यक्ष श्री पी.ए.संगमा यांचे ह्यदयविकाराच्या झटक्याने दिनांक ४ मार्च, २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ६८ वर्षांचे होते.

श्री. मधू नाशिककर

साने गुरूजी कथामालेचे विश्वस्त आणि ज्येष्ठ स्वातंत्र्यसैनिक श्री मधू नाशिककर यांचे ह्यदयविकाराच्या झटक्याने दिनांक २ मार्च, २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ९४ वर्षांचे होते.

श्री. निहाल अहमद मौलवी महमद उस्मान

ज्येष्ठ समाजवादी नेते आणि महाराष्ट्राचे मंत्री श्री निहाल अहमद मौलवी महमद उस्मान यांचे वृध्दापकाळाने दिनांक २९ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ९० वर्षांचे होते.

श्री. उस्ताद अली अहमद हुसेन खॉ

प्राख्यात सनईवादक श्री उस्ताद अली अहमद हुसेन खॉ यांचे प्रदिर्घ आजारपणामुळे दिनांक १६ मार्च, २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी ते ७७ वर्षांचे होते.

श्रीमती. आशा जोगळेकर

प्रसिध्द कथ्थक नृत्यांगना श्रीमती. आशा जोगळेकर यांचे वृध्दापकाळाने दिनांक १८ मार्च, २०१६ रोजी निधन झाले. मृत्यूसमयी त्या ८० वर्षांच्या होत्या.

तसेच मुंबई विद्यापीठातील शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी जे या काळात निधन पावले त्यांनाही श्रंध्दाजली वाहण्यात आली.

त्यानंतर अध्यक्षांनी कार्यक्रमपत्रिकेवरील बाब क्र. १ अधिसभेपुढे मंजूरीसाठी मांडली.

यानंतर अधिसभेच्या कामकाजाला सुरूवात करताना मा. कुलगुरूंनी स्वत:च्या तसेच विद्यापीठ प्रशासनाच्यावतीने उपस्थित सर्व सन्माननीय सदस्यांचे हार्दिक स्वागत केले.

बाब क्र. १ : दिनांक १९ नोव्हेंबर, २०१५ रोजी झालेल्या अधिसभेच्या सर्वसाधारण सभेचे इतिवृत्त संमत करणे.

सर्व सभासदांच्या मान्यतेनुसार खालील सुचनांसह इतिवृत्त मान्य करण्यात आले.

कुलसचिव – सदस्यांचे स्वागत, अधिसभेची सुरवात वंदे मातरम् या गीताने होईल.

मा. कुलगुरू – आजच्या या अधिसभेमध्ये विद्यापीठातर्फे आणि माझ्या स्वत:तर्फे मी तुमच स्वागत करतो. डॉ. सुभाष महाजन यांची व महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम १९९४ कलम २५(२)(थ) नुसार श्री. अशोक पाटील हे आमदार म्हणून निवडूण आले व श्री. अमित साटम यांची अधिसभासदस्य म्हणून नेमणूक झाली झाल्याबद्दल त्या तिघांचेही मी हार्दिक स्वागत करतो. या

आधिची आमची बैठक विद्यापीठाचा बृहत आराखडा तयार करण्याच्या वेळेला झाली होती. आता उपस्थित असणा-या सदस्यांचे स्वागत मी केल होत. म्हणून आता त्यांचा वैयक्तिक नामोउल्लेख टाळून सगळयांचे मनपुर्वक स्वागत करतो. त्याचबरोबर विद्यापीठातील माझे सर्व सहकारी जे आज इथे उपस्थित आहेत. ज्यांनी या बैठकीसाठी बरेच परिश्रम केले आहेत त्यांचे मी स्वागत करतो आणि मनापासून धन्यवाद देतो.

कुलसचिव - आपल्याला इतिवृत्त दिलेल आहे त्यात काही सुचना असतील तर आपण सुचवाव्या.

डॉ. (श्रीमती) मनाली लोंढे यांनी मराठी पुस्तके चांगली आहेत. महाविद्यालयमध्ये त्याला मागणी असेल तर आपण त्याचा विचार करायला काय हरकत नाही असे प्रश्न उपस्थित केला होता. ते इतिवृत्तात घेण्याचे राहून गेले होते त्या वाक्याचा आता समावेश करण्यात येईल.

बाब क्र. २ : प्रश्नोत्तराचा तास

सन्माननीय सभासदांकडून दिनांक २६ फेब्रुवारी, २०१६ पर्यंत प्रश्नोत्तराच्या तासाकरीता प्रश्न मागविण्यात आले होते. परंतु या मुदतीत एकही प्रश्न प्राप्त झालेला नाही.

बाब क्र. ३ : मुंबई विद्यापीठाचे सन २०१६- २०१७ या वित्तिय वर्षासाठी विद्यापीठाच अर्थसंकल्पीय अंदाज तसेच सन २०१५- २०१६ चा सुधारित अर्थसंकल्पीय अंदाज सादर करणे.

व्यवस्थापन परिषदेच्या शिफारशीनुसार माननीय कुलगुरू , डॉ. संजय देशमुख यांनी अर्थसंकल्प अधिसभेपुढे सादर करण्याची विनंती केली आहे.

आजच्या या ऐतिहासिक अशा अधिसभेच्या बैठकीला आपल्या सर्वांच्या परवानगीने मी सन २०१६-१७ या सालाचा मुंबई विद्यापीठाचा अर्थसंकल्प सादर करीत आहे. हा अर्थसंकल्प ऐतिहासिक आहे त्याची दोन कारणे आहेत- पहिलं म्हणजे माझ्या मते विद्यापीठाची जबाबदारी संभाळल्यानंतर आजवरच्या विद्यापीठाच्या इतिहासातील विविध घटनांचा मागोवा घेतल्यानंतर असं लक्षात येतं की अधिसभेच्या बैठकीमध्ये कुलगुरूंनी विद्यापीठाचा अर्थसंकल्प मांडण्याची कदाचित ही पहिली वेळ असेल. जेंव्हा असं मी ठरवलं अर्थसंकल्प स्वत: मांडावा आणि थोडासा विचार केला तेव्हा वाटलं की विद्यापीठाची जबाबदारी विद्यापीठाच पालकत्व असतं. त्यामुळे विद्यापीठात

कार्यरत असणारे आपले सहकारी हे आपलं अंतर्गत कुटुंब आणि विद्यापीठाच्या कामामुळे समाजातील विविध स्तरांकडे जे आपण पोहचतो, ते सदस्य एक विस्तारीत कुटुंब असतं. अशा अंतर्गत आणि विस्तारीत कुटुंबाची जबाबदारी घेतल्यानंतर पहिल्या ८ महिन्यामध्येच विद्यापीठाचा अर्थसंकल्प मांडण्याची वेळ आली, तेंव्हा मला असं वाटलं की गेल्या ८ महिन्यांमध्ये विद्यापीठाच्या विविधांगी विकासाच्या कामामध्ये आपल्या सर्वांच्या सहकार्याने आणि मार्गदर्शनाने जे काही काम चालू आहे आणि त्याची परिणिती आपल्या विविध स्तरांवर विद्यापीठाच्या होत जाणा-या विकासाशी निगडीत असल्यामुळे ती मी जास्त विस्ताराने सांगू शकेन असं मला वाटलं. परंपरेनुसार हा अर्थसंकल्प मांडणारे विद्यापीठाच्या बोर्ड ऑफ कॉलेज ॲंड युनिर्व्हसिटी डेव्हलेपमेंटचे संचालक आणि माझे मित्र डॉ. अनिल पाटील यांना मी अर्थसंकल्प सादर करण्याची परवानगी मागितली. त्यांनीसुद्धा अतिशय आनंदाने संमती दिली. हा जो अर्थसंकल्प जो आपण बघणार आहात, जे प्रेझेंनटेशन आपण पाहणार आहात, जी आकडेवारी आपण बघणार आहात, ती सर्व आकडेवारी आणि या प्रेझेंनटेशनमधला एकही शब्द मी काहीही लिहलेला नाही. एकही बदल सुचवलेला नाही. फक्त सविस्तर चर्चा मात्र आम्ही जरूर केली.

विद्यापीठाने अर्थसंकल्प तयार करण्यासाठी नेमलेल्या समितीच्या सदस्यांच्या व्यतिरिक्त जवळजवळ प्रत्येक विभागातील माझे सर्व सहकारी आणि विद्यापीठाची भूमिका आणि विद्यापीठाची भावना अतिशय प्रभावीपणे समाजातील विविध स्तरांपर्यंत पोहचवण्याचं काम करणारा विभाग -'पब्लिक रिलेशन डिपार्टमेंट' आणि त्या विभागाचे माझे सहकारी लिलाधर बनसोड आणि त्यांच्या सर्व सहका-यांचे मी विशेष आभार मानेन. सुरूवातीचं मनोगत मी इंग्रजीमध्ये मांडेन आणि त्यासाठी मी आपली परवानगी घेतो.

Respected Hon'ble colleague representing the Senate of the University of Mumbai, my other colleagues from the administration notably my senior colleague and the Registrar of the University Dr. Maqsood Khan, my other senior colleague and the Director, BCUD, Dr. Anil Patil, my third senior colleague, the Finance and Accounts Officer, Shri Phalnikar, the In-charge of our computerized version of the University activities, Dr. Muzumdar, our senior colleague from Finance and Accounts Dept, Shri Tayde, other Deputy Registrars from various sections of the University, my colleague from the B.C. Cell, as well as my other colleagues from Academic Authorities and Concol and Teaching Appointment Unit and other Units....

I would like to make a brief presentation about the synthetic behind presenting this budget; which is a realistic budget of the University and I am grateful to my colleague, Dr. Anil Patil for permitting me to make this presentation on his behalf and on behalf of

the University of Mumbai. As I mentioned, the discussion that we have had on several occasions within the formal meetings of the budget Committee as well as in our informal discussions, the presentation that you are going to see is the outcome of the vision and the work of my predecessor and the strong foundation which they have laid for the growth of this unique institute called University of Mumbai and I would like to place on record, my deep sense of gratitude to all those Vice Chancellors who served the great Institution before my tenure and laid that strong foundation on which we are building our real dream; which will be seen in the form of various developments that the University is going to undertake. As all of you know it is just little over eight months that I have taken the responsibility as the Vice Chancellor of this great University and since the beginning I believed that the great Institution like University of Mumbai cannot do anything which will lose the confidence of the society in the great tradition and the delivery of knowledge and wisdom that the University has been imparting. There should not be any effort spared to ensure that the strong tradition of the University should be maintain and we are all committed to achieve this objective. I would like to build upon the foundation laid down by my predecessors in addition to that of various developments that are taking place at various levels in the world and in our own country in the advent of 21st Century Scenario. A country like India is the youngest nation in the 20thCentury and has ability based on the strong term of several centuries to lead the world and show the path of ecological security, economic efficiency and social activity to the entire world; which Has been emphasized time and again, and particularly in the last two years. We have taken a giant leap in spreading this message to the global community.

The academic fraternity of our nation is undergoing great transformation in the 21st Century. On one hand we believe that we are the youngest nation in the world, where about 55% of our population is below the age group of 25, and at the same time we have to also understand the stark reality that more than 92% of our undergraduate failed to go for higher studies like post-graduation despite the fact that they are eligible and they are capable to do so. The only reason is the economic limitations of the families where these children are born and therefore, the endeavor of the University of Mumbai like all the academic institutions in the country, will be to take the message as well as the wisdom that can be imparted through knowledge to this unreached section of society and ensure that they will be able to stand on their own feet. As it was emphasized about 125 years ago by Swamy Vivekananda that "education is a continuous process and by gaining education you build good character and also you are able to stand on your own feet to support other unreached sections of the society". With this philosophy, University of Mumbai has been relentlessly taking this message

forward and imparting knowledge and providing wisdom to various sections of the society.

The first graduates of the University were only four in number and now we have more than 225,000 students getting degree in the recently held Convocation on 14th of January, 2016. The total expanse of the University, as all of us know, is spread over 752 affiliated Colleges, about 104 research Institutions, and about 58 + Post-graduate Departments on various Campuses of the University located in Mumbai at Santacruz and in Fort, in Thane and Kalyan and also in Ratnagiri. Besides two proposed locations where a commitment of land has been given by the Government in Dharap in Kudal Tehsil, of Sindhudurg District and in Vengurla again in Sindhudurg District, there has been in principle commitment by the State Government to allot about 4 acres of land to one of our upcoming project called "Sindhu Swadhyay" and besides these, a proposal by the University to acquire about 250 acres of land in Palghar District of Maharashtra, which is a newly formed district, is also underway.

The Budget of this year is based on various activities that have been undertaken by the University with respect to the reforms that my predecessors had started. We have reached almost more than midway in achieving those objectives. However, as I said, like the knowledge gained through education is a continuous process, will have to gain knowledge through the reforms that have already been implemented at administration, at finance and also at the academic levels and also ensure that we keep up the space with the 21st Century developments and also ensure that we lead this country in the field of education by way of providing the path that is much needed to the rest of the world and also to the rest of the country. Since the beginning with respect to achieving what I call 'making the realistic Budget estimate', envisioning the role of University to attain ecological, economic and social sustenance has been the objective with which I have started my work and in the first eight months we have been able to not only conceptualize innovative things pertaining to taking further the reforms at academic, administrative and financial level but also bringing a paradigm shift in entire education pattern; where we will be able to provide guidelines to the entire nation. The objectives with which we started our journey, we had an all-inclusive approach as I have been reiterating time and again and also I have been able to involve various sector and stakeholder of the society in building road map which is a constant process of development and modification; and with the help of all the authorities and the colleagues working on campus, in the affiliated colleges, and Institutions affiliated to the University we have been able to achieve what you are going to see in the Budget today.

The Budget of the University has always been in slight deficit at time and largely with a larger deficit. During the last few months, with the help of my Finance Department as well as the administration under the leadership of Shri Phalnikar and our Registrar, we have been able to bring in a totally different scenario for the University of Mumbai. It is not only a heartwarming but also very exciting for all of us to look at the nitty-gritty as well as to follow the guidelines provided with respect to disbursement of funds. At the academic level, we are being able to connect with each and every College and Institutions thanks to the leadership provided by Dr. Anil Patil, who is heading the Board of College and University Development. With respect to our challenges at administrative level, we have almost 50% of our colleagues in the administration numbering about 1300, who are in the category of unaided service of the University; where they are not approved positions of the Government and we have been supporting them financially for their salary for the last several years and the total number of non teaching employee about 2700 in number, which is governed by one single section i.e. the Establishment Section and ConCol Section. I want to place on record their contribution in ensuring that there is a harmony maintained in the approved as well as the unapproved sections of our administration and we have been able to pull on the challenges and the work which is mounting day- by- day due to the ever increasing number of the affiliated Institutions and the commitment of the state government with respect to enhancing the ability of the University to ensure that every section of the society gets a chance to get educated; which is a fundamental right of every individual in our country and we are bound and committed to achieve this goal with support from all the authorities of the University as well as the state government and the apex bodies like UGC and AICTE.

In the last few months, there has been a paradigm shift in the functioning of our academic, as well as administrative authorities, viz. the Senate, the Academic Council and the Management Council. The conclusion of the formal duration of the three formal authorities happened on 31st of August, 2015 and all the elected members of these authorities ceased to continue as members of the authorities, the reason being the new act i.e. Maharashtra Universities Act, 2015 that was proposed and put for consideration by the state government in the winter Session of the Assembly in Nagpur last November –December of 2015. The Drafting committee consisted of five members and I was fortunate to be a part of the drafting committee and had a glimpse as well as detailed understanding of what prevailed 20 years ago and what is coming now with the help of the new act, which is currently in the assembly for its second session of debate or discussion and I am told that within a day or two, the bill will be placed before the House for further guidelines from the Hon'ble members and we will be able

to abide by the new act which will come into force hopefully before the beginning of next academic year i.e. June 2016. In the event of truncated nature of the authorities, there was a concern expressed not only by the members who were part of the earlier authorities; but also by the various sections of the society including academicians whether the Universities without this full-fledged board or authorities will be able to function effectively. I am happy to say that despite the fact that we were operating with the comparatively less number of members of authorities, we were able to effectively take forward the responsibility and the mission of the University; thanks to the members who continued to remain as members of these authorities and the nominated members from some of the authorities like the Vice Chancellor as well as representatives of the legislative assembly of Government of Maharashtra and I am grateful to the authorities for guiding the University to a right path and we will continue to follow the path that we have taken for several decades or centuries and almost one half century and we are able to follow the footsteps of our predecessor in taking the University at a greater heights. In the last eight months, with respect to the reform, I want to highlight some fact which will be a prelude to our budget, which I will start in the next five minutes time.

The innovative step that we wanted to take to achieve the goal of reaching the unreached, will have to be based on our earlier experiences, a paradigm shift in our approach to execution of our ideas and also an approach to have all- inclusive method of leadership. While thinking so, one would think that there was a paradigm shift in employing new people or getting in new blood to support the University administration; but that is not so. We have been working with the same set of people, with the same set of colleague- both in the administration and academics and no significant or even a slightest of change has been done with respect to a current responsibilities of various individuals in respective sections, What we have tried to inculcate is the sense of belonging that we are all part of the same family; we are part of the same Institution and the goal for all of us is to ensure that we take this Institution to the greater majority objective of this Institution that I set up, that we develop our University and get it recognized.

When I took the charge of this institution I strongly believe that we will be able to take leaps and bounds measures with respect to providing the leadership to the world and with this objective, we started identifying individuals who will be taking responsibilities in addition to their existing responsibility by way of which we were able to identify inherent talent among these individuals and by doing so we were able to open new vistas in not only their own working pattern but it was also immensely beneficial to the functioning of the University, through the measures of overcoming the deficit. With

respect to assessment or accreditation of our affiliated colleges or Institutions there was a two- year backlog which were unable to fill with the help of Director of Board of College and University Development and some of the LICs which were not able to visit the various colleges in the year 2014-2015. They were able to complete the back log of sending more than 200 Committees of LICs to these affiliated Colleges and in the advent of our Perspective Plan, we have already formed more than 249 assessment team which will visit the colleges or Institutions which have given new proposals for starting as a new colleges or new courses as per the requirements of the University perspective plan and therefore, this academic backlog we overcome measures taken by the Director, BCUD which I would like to complement and congratulate. Besides that, several of our colleagues, due to some of the administrative requirements yet to be fulfilled, were not able to get their the dues with respect to their pension as well as gratuity and the provident fund; but with the coordinated and collective approach of our colleague in the Non-teaching section as well as senior colleagues from the administration viz. our Assistant Registrars and Deputy Registrars under the leadership of our Registrar, we will be able to resolve this issue and within a few weeks from now will be able to provide the basic grants that were due to all of our colleagues who are superannuated and will ensure that we will be in a position to continue to support our colleagues who are going to be superannuated by providing them pension within a month or two in the near future when they superannuate. So at administrative, financial and academic level, we were able to take enormous measure and within the same limitation limited staff we were able to overcome the problems that are faced by the University in the last few months.

We have also been able to bring about reforms in the sectors of examination even though due to the development of new act being introduced we were not in a position to fill up the position of Controller of examination. But with the available knowledge by way of continuing the services of Dr. Deepak Vesave as Controller of Examination, we were able to bring in a coordinated effort with his other colleagues in the section and we are now very positive about not only getting the results on time but also ensuring a harmony among the colleagues who were working in the particular section. The academic front measures are going to be a paradigm shift in the entire education system in the country where for the first time anywhere in the country, we are going to have revision of syllabi of all the subjects put at undergraduate and post-graduate level. By doing so, we will be able to align ourselves with the choice base credit system that University Grants Commission and the MHRD has been time and again emphasizing for us to implement in the larger context and in the greater percentage of our programmes. By doing this massive revision that we have proposed, we will be in a

position to align ourselves with the overall goals of the MHRD that have been set up for all the Universities. We have been able to have lot of developments at national and international level about which I will mention in the Budget that I am going to first read out from the typed version and I also wants to thank to Shri Phalnikar for meticulously preparing this draft for my benefit which I will present before you and while doing so I will be in a position to show the slides where the figures with respective to numbers will be shown and we will know how best we have been able to put things together in a shorter span. The most important achievement of the University in the current Budget is that as I had said in the last several years or decades, we always had a budget of deficit. though the deficit was marginal. It was only in the duration of Dr. Mungekar, about a couple of times, the Budget was not in deficit and we had a budget of about few lacs or plus in our budget presentation. But after a long time this year, we are going to present a budget with lot of positive aspects and a deficit of last years which was amounting to 74 crores of rupees is going to be about 60 crores plus this year and which is one of the major achievements and by doing this, will be able to start many initiatives at our level where generally the University depends on the contribution of the Government or various donors or the agencies which support the activities both at academic and administrative level of the University. While talking about the entire gamut of the administration and academics, the two developments that have been noteworthy and extremely important are that we have revived Campus Development Council of the University which was functional for almost one and half term in the predecessors of mine and we have revived it. It is now constituted with Dr. Abhay Pethe, Senior Professor of Economics of our University as Chairman of Campus Development Council. We have also taken a totally different approach of inducting an academician in the Vice- Chancellery for the first time in last several decades where Varsha Malwade, an Associate Professor of Economics from Ruia College has been inducted as Officer on special Duty and she is handling mission programs of the Vice-Chancellor which are aimed at taking our University to a different level. I am envisaging another 7 to 8 OSD level colleagues; but not with support from the University budget. I am trying to generate funds to support many such initiatives. Many initiatives you are going to see will be requiring a large number of officers on special duty. One of our senior- most colleagues who superannuated six years ago, came in with guidance and support that I wanted and his name is Shri Padmanabhan who served as OSD during the regime of Dr. Vijay Khole, the 22nd Vice- Chancellor and on my request he has also joined as OSD and shouldering a great responsibility taking administration to a different level at Vice- Chancellery. Besides, there are also my other colleagues who are very important and I have also done one experiment of having one person from accounts department looking at the finance related documents

which are time and again in need of such guidance. So with this that I wanted to say, with the help of my colleagues who have prepared this budget and with your permission, I would like to start my presentation now:

The Budget Committee that we had formed had a very unique combination of people from the University, people from within the University System at academic level, a few representatives from affiliated colleges, and two other individuals who have enormous knowledge of Budgets of Universities. And I would like to begin with the names of colleagues in the Committee which was constituted. The Committee was constituted of 11 members and Dr. Anil Patil has been the Convener of the Budget Committee. The other members of the Committee are- Dr. Maqsood Khan, the Registrar, Shri Ashok Phalnikar, the Finance & Accounts Officer, Shri Deepak Kumar Mukadam, one of the former Senate members, who always kept all the Vice- Chancellors and the Finance Officers on their toes, particularly at the time of the presentation of the Budget; he was inducted as a Member. Dr. Jayant Apte, from the Institutions run by the family of Saraf, and he has been the Vice-Principal and a Chartered Accountant himself with a doctoral degree; he was inducted as a Member. Then we had a very seasoned Academician and Administrator, Dr. Rambhau Badode. Then we had a different angle to our entire Committee of course- we had Dr. Anil Karnik, the Professor and Head of Chemistry Department, and also currently the Director of our Garware Institute- the oldest skill development knowledge imparting institution in the country, housed in Kalina Campus, and for the first time probably we had 45% representation of women in the Committee, and out of 11 we were able to induct about 5 colleagues, viz., Dr. Vibha Surana from German Department, Dr. Uttara Sahasrabudhe from the Department of Civics and Politics, Dr. Vaishali Bambhole a Professor in Physics, Dr. Sunita Magare, Head of the Department of Education and Ms. Jyotsna Dongerdive, Head of Computer Science Department. And it was a unique combination of knowledge, social relevance to the entire approach of the Budget and also the touch of women; where we believe that the house is run by woman where the plus and minus of the Economics of the house is managed by the women of the house and that is how we felt adequate representation of women who understand the nitty-gritties of the Economics at home front as well as the academic front were to be inducted in the Committee.And I am deeply grateful to the Members of the Committee who provided very apt guidance and because of which we will see the Budget which I am going to present now. With your permission I would like to make my presentation in Marathi.

व्यवस्थापन परिषदेच्या वतीने मुंबई विद्यापीठाचा वर्ष २०१६-२०१७ चा अर्थसंकल्पीय अंदाज आणि आर्थिक स्थितीचे विवरणपत्र आपणासमोर पहिल्यांदा सादर करण्यास मला आनंद होत आहे. आपल्यासमोर विद्यापीठाचा अर्थसंकल्प सादर करण्याची संधी मला दिल्याबद्दल मी व्यवस्थापन परिषदेच्या प्रती कृतज्ञता व्यक्त करतो. विद्यापीठातील विविध विभाग, संस्था व कक्ष यांच्या योजना, कार्यक्रम व आवश्यकता विचारात घेऊन अंदाजपत्रक तपासणी समितीने अंदाजपत्रक वास्तव स्वरूपात तयार करण्याचा प्रयत्न केला आहे.

१९९४ च्या विद्यापीठ कायदयान्वये प्रस्तुत अर्थसंकल्पीय अंदाज तीन स्वतंत्र भागांमध्ये सादर करण्यास आला आहे. हे भाग पुढीलप्रमाणे भाग १ व २ देखभाल आणि विकास आणि भाग -३ - स्वतंत्र प्रकल्प किंवा योजना किंवा मंडळ आणि अन्य संस्था यांनी मान्यता दिलेल्या आणि आर्थिक सहाय्य केलेल्या योजनांचा सारांश त्या-त्या विभागातंर्गत दाखवला आहे.

प्रस्तुत प्रस्ताव दोन भागात आहे. विद्यापीठ कामकाजाच्या सर्वसाधारण चर्चेसाठी प्रस्तावाचा भाग एक मी प्रथम सादर करीत आहे. त्यामुळे अधिसभेच्या सर्व सदस्यांनी विद्यापीठाच्या आर्थिक बाबी, प्रशासकीय बाबी आणि अन्य उपक्रम यासंबधी चर्चा करता येणे शक्य होईल.

त्यानंतर दुरूस्ती प्रस्तावावर चर्चा करण्यासाठी मी प्रस्तावाच्या दुस-या भागाकडे वळेन.

अधिसभा वर्ष २०१६- २०१७ चा अंदाजित अर्थसंकल्प विचारात घेऊन त्यावर विचारविनिमय करून अधिसभा सदस्यांना माझी विनंती राहिल की त्यांनी तो संमत करावा.

व्यवस्थापन परिषदेने केलेल्या शिफारशीनुसार भाग-एकचा प्रस्ताव मी आपल्यासमोर सादर करीत आहे.

महाराष्ट्र विद्यापीठ कायदा, १९९४ कलम २८ (M) ला अनुसरून व्यवस्थापन परिषदेने सादर केलेल्या वार्षिक वित्तीय विवरणपत्राचा ज्यामध्ये २०१६- २०१७ वर्षाचा अर्थसंकल्पीय अंदाज तसेच २०१५-२०१६ सालासाठी सुधारीत अंदाज यांचा समावेश आहे, याचा विचार अधिसभेने करावा अशी माझी विनंती आहे. आपल्या विद्यापीठाच्या वैशिष्ठपूर्ण अशा वित्तीय, प्रशासकीय, शैक्षणिक आणि अन्य बाबी आपल्यासमोर ठळकपणे मांडणे रास्त ठरेल, असे मला वाटते. या अर्थसंकल्पामध्ये प्रमुख बाबी ज्या असणार आहेत, त्यातील पहिली बाब विद्यापीठाची वाढ आणि विकास.

परिशिष्ट २ मध्ये विद्यापीठाशी संलग्न महाविद्यालयांची संख्या नमूद करण्यात आली आहे. २००६-२००७ साली संख्येने ४८५ असणारी महाविद्यालये वर्ष २०१५- २०१६ मध्ये ७४० इतकी झाली आहेत. ही वाढ एकूण ५२.८५ टक्के झाली आहे. विद्यापीठाची अधिमान्यता असणा-या संस्थाची संख्या ११० असून विद्यापीठामध्ये एकूण ५८ पदव्युत्तर विभाग आहेत, त्यामध्ये संस्था व अभ्यास केंद्रे यांचाही समावेश आहे.

विद्यार्थ्यांच्या संख्येतही लक्षणीय वाढ झाली आहे. वर्ष २००६- २००७ मध्ये विद्यार्थ्यांची संख्या ४,८६,४५२ इतकी होती, ही विद्यार्थी संख्या वाढून वर्ष २०१५-२०१६ मध्ये ही ७,१५,२१५ इतकी झालेली आहे. याचा अर्थ गेल्या दहा वर्षात विद्यार्थ्यांच्या संख्येत ४७.०३ टक्के इतकी वाढ झालेली आहे.

आपल्या माहितीस्तव तसेच अवलोकनार्थ या आधीच वितरीत केलेल्या वर्ष २०१६-२०१७ चे जोडपत्र २ व ३ या पुस्तिकेकडे मी आपले लक्ष वेधू इच्छितो. या पुस्तिकेत विद्यापीठाच्या आर्थिक बाबीबद्दल माहिती दिलेली आहे.

'बांधकाम आणि विकास' या मथळयाखाली मी आपल्याला माहिती देऊ इच्छितो.

विद्यापीठाच्या विविध संकुलामध्ये चालू असलेली बांधकामे याप्रमाणे आहेत.

१. मॉडेल कॉलेज, तळेरे, ता. कणकवली, जि. सिंधुदुर्ग येथील बांधकाम
२. मॉडेल कॉलेज, अंबडवे, ता. मंडणगड, जि. रत्नागिरी येथील बांधकाम
३. विद्यानगरी परिसरामधील अंतर्गत रस्त्यांची दुरूस्ती करणे.
४.हेरिटेज इमारत, फोर्ट मध्ये दुरूस्ती व सवंर्धनाची कामे
५. सावित्रीबाई फुले महिला वसतिगृहाचे नूतनीकरण करणे
६. विद्यानगरी येथील नवीन व्याख्यान सकुंलात सहा व्याख्यान कक्षाचे नूतनीकरण आणि फर्निचर
7- विद्यानगरी येथील जुना व्याख्यान संकुलामधील व्याख्यान कक्ष क्र. १७ चे नुतनीकरण आणि फर्निचर.
8- कल्याण उपकेंद्राचे पहिल्या टप्प्याचे बांधकाम
9- विद्यानगरी येथील नवीन परीक्षाभवनचे बांधकाम
10- आंतरराष्ट्रीय विद्यार्थी वसतिगृहाचे बांधकाम
11- विद्यानगरी येथील नवीन ग्रंथालय इमारतीचे बांधकाम

या व्यतिरिक्त विद्यानगरी येथे जुन्या झालेल्या वास्तुचे नूतनीकरण करणे, पुनर्जिवीत करणे, काही नवीन इमारती बांधणे, अशा प्रकारच्या कामांचा या सर्व मथळयाखाली समावेश करण्यात आला आहे. ही सर्व कामे येत्या आर्थिक वर्षामध्ये पूर्ण करण्याचे उदि्दष्ट ठेवण्यात आले आहे.

२०१६-२०१७ या वर्षामध्ये नियोजित बांधकामे खालीलप्रमाणे आहेत.

१. विद्यानगरी येथील हयूमन रिर्सच डेव्हलपमेंट सेंटर, ज्याचे नाव पूर्वी ॲकेडमिक स्टाफ कॉलेज होते, याचे वसतिगृहाचे बांधकाम.

२. आदरणीय माजी कुलगरू डॉ. राजन वेळूकर यांच्या काळामध्ये सुरू केलेली सिंधु स्वाध्याय संस्था- या संस्थेच्या प्रस्तावित वेगुंर्ला येथील जागेची आखणी करून त्या जागेबाबत शासनाला प्रस्ताव देणे; ती जागा शासनाने मंजूर केल्यास ताब्यात घेणे आणि तेथील पहिल्या टप्प्याचे काम चालू करणे, अशा प्रकारे बांधकामाची एक सुरवात या वर्षामध्ये प्रस्तावित आहे. त्याचबरोबर झाराप येथे आपल्याला २५ एकर जमिन शासनातर्फे मंजूर करण्यात आली आहे. ती जागा ताब्यात घेणे, जे काही शुल्क शासन आकारेल त्या शुल्काला आपण आपण आपल्या अधिपत्याखाली आणणे आणि स्किल डेव्हलपमेंट संदर्भातील या वास्तूचे काम झाराप येथे सुरू करणे, अशा प्रकारे झारापच्या प्रस्तावित उपकेंद्राच्या जागेमध्ये हे बांधकाम असणार आहे.

३. ठाणेयेथील उपकेंद्राच्या परिसरातील मुले आणि मुलींसाठी वसतिगृहाचे बांधकाम सुरू करण्याचे काम.

४. बाबू जगजीवनराम छात्रावास योजने अंतर्गत शासनाने विद्यानगरी येथील मुले आणि मुलींच्या वसतिगृहाचे बांधकाम सुरू करण्यासाठी एक रक्कम दिलेली आहे, त्या कामाला सुरवात करणे.

५. विद्यानगरी येथे हिंदी भाषाभवनचे बांधकाम सुरू करण्यासाठी शासनाने एक रक्कम दिलेली आहे आणि ती रक्कम विद्यापीठाकडे जमाही झालेली आहे. त्या अनुषगांने निर्णय घेऊन बांधकामाचे प्लॅनिंग करणे.

६. विद्यानगरी येथील मल्टीर्पपज हॉलचे बांधकामासाठी एकुण ६ कोटी पैकी १ कोटीची व्यवस्था शासनाने केलेली असून ती रक्कम विद्यापीठाकडे जमा करण्यात आलेली आहे. त्या हॉलचे काम सुरू करण्ययाचे यावेळी प्रस्तावित आहे.

७. विद्यानगरी येथे तृतीय व चतुर्थश्रेणी कर्मचा-यांच्या निवासस्थानाचे बांधकाम

८. विद्यानगरी येथे प्रथम व द्वितीयश्रेणी कर्मचा-यांच्या निवासस्थानाचे बांधकाम

९. विद्यानगरी येथे शिक्षकी सहका-यांच्या निवासस्थानाचे बांधकाम

अनुक्रमे ७, ८ व ९ यांच्या बजेटमध्ये प्रथमच विद्यापीठाने सोय केलेली आहे आणि त्यात सर्व बजेट कमिटीचा एक द्रष्टेपणा दिसून येईल. आपल्याकडे स्वत:ची रक्कम कशी जमा होईल जेणकरून आपल्या सर्व सहका-यांच्या

आवश्यकतेसाठी आपण अशा प्रकारची नविन प्रस्तावित बांधकामे आपल्या बजेटमधून, आपल्या फंडातून सुरू करू शकू असे ब-याच वर्षानी प्रथमच होत असेल.

सध्याची विद्यापीठाची आर्थिक स्थिती पाहूया.

वर्ष २०१६- २०१७ ची आर्थिक स्थिती आणि अंदाजपत्रकीय तरतुदी आपण पाहूया. २०१४- २०१५ सालात रूपये ५,४३२.४५ लाखाची तूट येईल असा अंदाज होता. परंतु प्रत्याक्षात मात्र रूपये ३,२७७.५४ लाख इतकी तूट दिसुन आली. त्याचबरोबर २०१५-२०१६ या वर्षी रूपये ७,६६२.९८ लाख तुटीचा अर्थसंकल्प सादर करण्यात आला होता. तथापि हया वर्षाच्या सुधारित अंदाजपत्रकात रू. ५,५५७.७७ लाख एवढी तूट अपेक्षित होता.

आर्थिक वर्ष २०१५- २०१६ मध्ये आपल्याला काही देणग्या प्राप्त झालेल्या आहेत.

१. रिझर्व्ह बॅक ऑफ इंडिया तर्फे 'Dr. Babasaheb Ambedkar Chair in Political Economy' या अध्यासनाकरिता रूपये ६२,४०,०००/– अतिरिक्त देणगी देण्यात आली.

२. कुमारी वृंदा प्रभू यांच्या स्मरणार्थ एम.एस.सी. (गणित) मध्ये विद्यापीठ परिक्षेमध्ये प्रथम क्रंमाक मिळवणा–या विद्यार्थ्यांस सुवर्णपदक देण्यासाठी आदरणीय श्री. सुरेश प्रभू, रेल्वे मंत्री, भारत सरकार यांच्या तर्फे रूपये ८,००,०००/- एवढी देणगी विद्यापीठाला प्राप्त झालेली आहे.

३. किरण व्ही. शांताराम, चेअरमन व्ही शांताराम फांऊडेशनतर्फे श्री. व्ही शांताराम यांच्या स्मरणार्थ संचार व वृत्तपत्र व्यवसाय या विभागातील एम.ए. (फिल्म अभ्यासक्रम) मध्ये प्रथम क्रमांक मिळविणा-या विद्यार्थ्यांस सुवर्ण पदक देण्यासाठी रूपये ८,००,०००/-देणगी विद्यापीठाला प्राप्त झालेली आहे.

३. श्री. थॉमस ए.रॉसेस यांच्याकडून रूपये ११,८९,३३३/-शीयावॉक्स पालनजी दमानीया आणि सुसान शीयावॉक्स दमानीया यांच्या स्मरणार्थ मुंबई विद्यापीठातील गुजरात आणि दमन येथे वास्तव्य असलेल्या कला व विज्ञान शाखेमध्ये प्रथम क्रंमाक येणा-या पारशी विद्यार्थ्यांस पारितोषिक देण्यासाठी ही रक्कम देण्यात आली आहे.

४. डॉ. इंद्रा आर. जहागिरदार व ए. आर. उषा या भगिनींतर्फे रूपये १०,००,०००/- जस्टीज रघुनाथ जहागीरदार यांच्या स्मरणार्थ मुंबई

विद्यापीठातील एल.एल.बी, पाच वर्षीय अभ्यासक्रमातील सेमिस्टर-दहासाठी सुवर्णपदक देण्यासाठी देणगी देण्यात आली आहे.

५. रियाज छागला, ट्रस्टी ऑफ चीफ जस्टीस छागला ममोरिअल ट्रस्टद्वारे रूपये ४,००,०००/— 'जस्टीज एम. सी. छागला अध्यासन' यासाठी अतिरिक्त देणगी देण्यात आलेली आहे.

अशा प्रकारे १,०४,२९,३३३/- रूपये एकुण देणगी विद्यापीठाला मिळालेली आहे.

विद्यापीठाच्या प्रकल्पांना सहृदयतेने व उदारपणे देणगी देणा—या सर्व दात्यांचे मी स्वत:तर्फे आणि आपणा सर्वातर्फे मन:पूर्वक अभिनंदन करतो व त्यांचे प्रती कृतज्ञता व्यक्त करतो. तसेच हया देणग्या मिळवण्यासाठी ज्यांनी महत्त्वपूर्ण योगदान दिले, त्या सर्व विद्यापीठ शुभचिंतकांचे ही आभार मानतो.

२०१६ — २०१७ अर्थसंकल्पीय अंदाज पाहूया.

आवर्ती खात्यात १६,९९३.४४ लाख रुपयांचे अधिक्य आणि अनावर्ती खात्यात १०,६२६.३५ लाख रुपयांची तूट असल्यामुळे वर्ष २०१६—२०१७ ची अधिक्य तूट ६,३६७.०९ लाख रुपये एवढी आहे.

आपल्या आवर्ती खात्याची स्थिती पुढीलप्रमाणे आहे:

एकुण आवर्ती उत्पन्न	रु. ५३,३४०.९७ लाख
एकुण आवर्ती खर्च	रु. ३६,३४७.५३ लाख
आवर्ती खात्यातील एकुण आधिक्य	रु. १६,९९३.४४ लाख

अनावर्ती खात्याची स्थिती पुढीलप्रमाणे आहे:

अनावर्ती खात्यात जमीन आणि इमारत यासाठी रुपये १५,२५९.९८ लाख, सयंत्र व यंत्रसामुग्री रुपये ८६.०१ लाख, साधनसामुग्री व फर्निचर इत्यादींसाठी रुपये २,२३१.१७ लाख, अन्य खर्चासाठी रुपये २८.६७ लाख आणि पुस्तकांसाठी रुपये ३९३.६५ लाख इतकी तरतूद करण्यात आली आहे.

एकुण अनावर्ती उत्पन्न	रु.७,३७३.१३ लाख
एकुण अनावर्ती खर्च	रु.१७,९९९.४८ लाख
अनावर्ती खात्यातील एकुण तूट	रु.१०,६२६.३५लाख

मी आता या महनीय सभागृहाच्या सदस्यांना अशी विनंती करतो की त्यांनी पुस्तिकेतील परिशिष्ट दोन पहावे. प्रपत्र 'ड' मध्ये महसुली जमा व खर्च आणि प्रपत्र 'इ' मध्ये एकुण तूट, निव्वळ तूट व संपूर्ण तूट यांचा तपशीलवार ताळेबंद दिलेला आहे.

मी आता, अर्थसंकल्पीय वर्ष २०१६-२०१७ चे अंदाजपत्रकात समाविष्ट असलेल्या नवीन योजना/उपक्रम व त्याकरीता केलेली तरतूद याची माहिती आपणास देत आहे.

मी आपल्याला एक तक्ता दिलेला आहे. त्यामध्ये आपल्या विद्यापीठाच्या नवनविन योजनांचा समावेश केला गेला आहे. त्यांचा सबंध राष्ट्राच्या महत्वाच्या घडामोडींशी आहे. या अर्थसंकल्प- अंदाजात राष्ट्र उभारणीमध्ये कशा प्रकारे योगदान करू शकू याचा विचार करून एका ठराविक रक्कमेची आपण तरतूद केली आहे.

---

१. कौशल्य विकास केंद्र - त्याच्यामध्ये विद्यापीठाचे सिंधुदूर्ग जिल्हातील प्रस्तावित उपकेंद्र झाराप येथे व्हावे या अनुशंगाने शासनाने २५ एकर जमीन आपल्याला देऊ केलेली आहे. झाराप मध्ये स्किल डेव्हलमेंटच्या माध्यमातून एक नविन केंद्र कसे सुरू करता येईल यासाठी आपण साधारण १ कोटी रूपये प्रस्तावित केलेले आहेत.
पालघर येथे सुमारे २५० एकर जमिनीचा प्रस्ताव आपण शासनाकडे सादर करित आहोत. तेथे ७०% आपला भुभाग या आदिवासी बांधवानी व्यापलेला आहे. अशा बांधवासांठी विशेष म्हणून या नविन पालघर जिल्हाच्या जागेची आपण बांधणी करत आहोत आणि तिथे अनेक उपक्रम

चालू करण्यासाठी आपल्याला शासनाच्या अनेक योजनांचा लाभ घेता येणार आहे. तथापि या आर्थिक वर्षामध्ये जमीन संपादनासाठी १ कोटी रूपयांची तरतूद आपण तरतूद केलेली आहे.

२. विद्यार्थ्यांसाठी व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्र हे प्रस्तावित केंद्र सिडकोने आपल्याला देऊ केल आहे. त्या संदर्भात प्राथमिक चर्चा झालेली असून सुमारे १० ते १५ हजार स्वेअर फुट बांधकाम सिडको तर्फे आपल्याला विनाशुल्क देण्यात येणार आहे. त्याची मालकी सिडकोची राहील आणि विद्यार्थ्यांच्या दृष्टिने व्यवस्थापन मागदर्शन केंद्र आपण सुरू करावे, अशा प्रकारचा प्रस्ताव विद्यापीठाने सिडकोपुढे ठेवलेला आहे त्याच्या अमंलबजावणी साठी एक आपण प्राजेक्ट प्रपोजल म्हणजे डीपीआर तयार करीत आहेत आणि येत्या महिन्यामध्ये त्याची सविस्तर चर्चा प्रस्तावित आहे. म्हणून या उपक्रमासाठी फर्निचर आणि इतर सुविधांसाठी १० लाख रूपयांची तरतुद करण्यात येत आहे.

३. विद्यापीठाच्या बहुआयामी विकासाच्या अनुषंगाने विद्यापीठाने चार वेगवेगळया प्रकल्पांची आखणी केलेली आहे आणि त्याच्यामध्ये मुंबई विद्यापीठाचे विद्यानगरी संकुल, तसेच चर्चगेटजवळचे स्पोर्टस ग्रांऊड आणि त्याचबरोबर पालघर जिल्हयामध्ये जागा मिळाल्यानंतरच्या प्रस्तावित वेगवेगळया प्रकल्पांचा यामध्ये समावेश आहे.

शारिरीक शिक्षण श्रेष्ठत्व केंद्र म्हणजे सेंटर ऑफ एक्सलएन्स इन फिजिकल एज्युकेशनची उभारणी पालघरला व्हावी अशा प्रकारचा मानस आहे आणि त्यासाठी १ कोटी रूपयांची तरतुद केलेली आहे. त्याचबरोबर Center of Excellence in Spots and Defenceसाठी पालघर येथे सुमारे एक कोटी रूपयांची तरतुद केलेली आहे.
नाविन्यता आणि उदयोजकतेचे श्रेष्ठत्व केंद्र उभारण्यासाठी पुन्हा आपण एक कोटी रूपयांची तरतुद केलेली आहे. त्याचबरोबर विद्यापीठाच्या एका आगळयावेगळया उपक्रमासाठी १० दिवसांपूर्वी आदरणीय पंतप्रधानांच्या सहका-यांबरोबर चर्चा झाली होती. त्यामध्ये ICE नावाचे केंद्र Information, Counseling & Entertainment अशा प्रकारच्या सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी स्किल डेव्हल्पेंटच्या विषयामध्ये आपल्या देशातले पहिले केंद्र उभारावे, असा प्रस्ताव शासनासाठी तयार करीत आहोत आणि गेल्या आठवडयातील माहितीनुसार हा प्रस्ताव आपण पंतप्रधानाच्या कार्यालयातून यूजीसीला सादर करणार आहोत. युजीसीतर्फे हा प्रकल्प ७०० महाविद्यालयांमध्ये राबविण्यात येणार असून त्याची सुरवात आपल्या विद्यापिठातून व्हावी यासाठी आपल्या अर्थसंकल्प

तरतुदीमध्ये एक विशेष बाब म्हणून सुमारे १ कोटी ८० लाखाची तरतूद जर आपल्याला करता आली तर गरवारे इन्सिन्टटयूटच्या मालकीच्या म्हणजे त्यांना देण्यात आलेल्या भुखंडावरील सुमारे १५ हजार स्वेअर फुट जागेवरती हे बांधकाम आपण करू शकू आणि ९० दिवसामध्ये Three facility structure असे बांधकाम आपण मॉडेल म्हणून डेव्हल्प करू आणि तेच मॉडेल युजीसीमार्फत संपूर्ण देशामध्ये राबविले जाईल. याचबरोबर मी आपल्याला हेही सांगू इच्छितो की, सीएसआरच्या प्रोग्रामच्या अंतर्गत हेच प्रपोजल आपण येत्या चार दिवसांमध्ये काही उद्योगसमूहांच्या लोकांना देणार आहोत. अशी शक्यता आहे की आपण आता तरतूद करू ; पण ती संपूर्ण रक्कम आपल्याला सीएसआरअंतर्गत रक्कम आपल्याला मिळू शकेल आणि येत्या तीन महिन्यामध्ये पूर्ण देशाला आदर्श असे आईस सेंटर आपण उभारू शकू.

गरवारे इन्सिटयुटचे डायरेक्टर डॉ. अनिल कर्णिक यांच्याशी त्याची चर्चा केली होती. एका बेसिक डॉक्युमेंटचा आधार घेऊन त्यांनी अतिशय उत्कृष्ट असा डीपीआर तयार केलेला आहे. त्याबद्दल त्यांचे मन:पूर्वक आभार मानतो. हे मॉडेल विद्यार्थ्यांच्या दृष्टिने खुप फायदयाचे ठरू शकेल.

बीसीसीआयच्या अध्यक्षांबरोबर माझी यापुर्वी ही चर्चा झाली होती आणि आपल्याला माहितच आहे की, मुंबई विद्यापीठ बाकीच्या देशातील विद्यापीठापैकी असे आहे की स्पोर्टस् मान्यता नसुनही स्पोर्टस विद्यापीठाला आवश्यक असणा-या जवळजवळ ९० सुविधा आपल्या माहितीच्या आहेत. त्या अनुषगांने एक क्रीडा श्रेष्ठतव केंद्र (Centre of Excellence sports) अशा प्रकारचा प्रस्ताव क्रिडा मंत्रालयाकडे आपण देत आहोत. आणि त्यामध्ये क्रिकेट या विषयाबद्दल विशेष रूची बाळगून प्रकल्प द्यावेत; जेणेकरून बीसीआयकडून त्यासाठी सपोर्ट आणि आर्थिक मदत या दोन्ही गोष्टी मिळतील, असे एक आश्वासन आपल्याला बीसीसीआयच्या चेअरमनकडून मिळाले आहे. त्यामुळे या आर्थिक वर्षामध्ये प्रस्तावाबरोबरच विकासकार्य करण्यासाठी सुमारे एक कोटी रूपयांची तरतूद करत आहोत.

४. **रेल्वे संशोधन केंद्र** – भारतीय रेल्ववेने देशातील चार वेगवेगळे आयआयटी एकमेव मुंबई विद्यापीठ यांची निवड रेल्वे रिर्चस सेंटरच्या कामासाठी केली होती. आदरणीय कुलगुरू डॉ. राजन वेळूकर यांच्या काळामध्ये त्यासंदर्भाचा आपण एक MOU सुध्दा इंडियन रेल्वे बरोबर केला होता आणि त्याचे काम पुढे नेण्यासाठी नोव्हेंबर आणि त्यानंतर फेब्रुवारीला दिल्ली आणि नखनौ याठिकाणी अशा प्रकारचे रेल्वे रिसर्च सेंटर उभे करण्यासाठी कुठले प्रकल्प आण हाती घेतले पाहिजेत यावर

सखाल चर्चा रेल्वे मंत्र्यांनी आयोजित केली होती. त्यामध्ये मुंबई विद्यापीठाला तीन वेगवेगळया प्रकल्पांसाठी एक कोटीची तरतुद त्यांनी या आर्थिक वर्षामध्ये मुंबई विद्यापीठासाठी केलेली आहे. आपण सुमारे १० लाख रूपयांचा प्रस्ताव या रेल्वे रिसर्च सेंटरसाठी देत आहेत. पण आपल्याला एक कोटी रूपये मिळणार आहेत. आपल्या रत्नागिरीमध्ये जी वास्तु तयार आहे त्या वास्तुमधील एक मजला आणि मुंबई विद्यापीठाच्या कलिना कॅम्पसमधील सध्या तयार असलेल्या वास्तुपैकी थोडीशी जागा रेल्वे रिसर्च सेंटरची उभारणी करण्यासाठी आपण जागा दयावी जेणेकरून आपण या दोन ठिकाणी रेल्वे मधला रिसर्च करू शकू त्यासाठी १० लाखाची तरतुद करण्यात आली आहे.

५. **मेक इन इंडिया केंद्र** - पालघर मध्ये जेव्हा आपल्याला प्रस्तावित जागा मिळेल तेव्हा तेथे शेतीशी मुलभुत सुविधा रेल्वे आणि डिफेंन्स या विषयामध्ये आपल्याला काही वर्कशॉप बेस स्किल विकसित करून काही प्रॉडक्टस् आपल्याला डिझाईन करता येतील का? प्रकल्प असा की, या सर्व सुविधांसाठी लागणारा पैसा संबंधित मंत्रालयातून किंवा केंद्र शासनाकडून मिळणार आहे. त्या संदर्भतील विशेष चर्चा केंद्रीय मंत्री श्री. नितीन गडगरी यांच्या बरोबर चर्चा करण्यात आली होती. त्यांनी विशेष करून ट्रान्स्पोर्टेशन या विषयामध्ये जलवाहतूक, रेल्वे किंवा रोड यासाठी आपण एक स्किल डेव्हलपमेंट मेक इन इंडिया केंद्र अशा ठिकाणी उभारावे असे त्यांनी सुचविलेले आहे. त्याला अनुसरून या आर्थिक वर्षामध्ये तरतुद करण्यात आलेली आहे.

६. **'डिजीटल विद्यापीठ'** प्रकल्पाचा उल्लेख ज्या दिवशी मी विद्यापीठाची धुरा सांभाळली, त्याच दिवशी केला होता. आज आपण विद्यापीठाच्या माध्यमातून तीन वेगवेगळया पातळयांवर काम करीत आहोत. विद्यापीठाचे एक माजी विद्यार्थी, जे आज एका मोठया समुहाचे अध्यक्ष आहेत, त्यांच्या मदतीने आपण साधारण ५० संलग्न महाविद्यालयांमध्ये फ्री वाय-फाय सुविधा देण्यासाठी एक चर्चा केलेली आहे. ऑप्टीकल फायबरच्या केबलच्या माध्यमातून ५५ महाविद्यालये येत्या ४ महिन्यांमध्ये आणि येत्या डिसेंबरपर्यंत १६२ महाविद्यालये ऑप्टीकल फायबरच्या माध्यमातून जोडण्यात येतील. त्याचा ३२ कोटी रूपयांचा खर्च त्या उदयोग समुहातर्फे पूर्णपणे करण्यात येणार आहे. त्यांच्या रिपेरिंगचा जो खर्च असेल ती जवाबदारी महाविद्यालयांनी घ्यावी, अशा प्रकारचा सामजस्य करार आपण जर करू शकलो या १६२ महाविद्यालयांना

डिंसेबर २०१६ पर्यंत ही सुविधा देण्याचे बेसिक काम ऑप्टीकल फायबरच्या केबलच्या माध्यमातून ती पूर्ण करण्यात येईल. या व्यतिरिक्त आपण विद्यापीठाच्या बजेट मधून विद्यापीठाशी संलग्न असलेली ग्रामीण भागातील सुमारे ४० महाविद्यालये निवडली असून त्याच्यासाठी आपण ४० आभासी वर्गाची सुविधा उपलब्ध करून देतो आहोत. जेणे करून ज्या ज्या ठिकाणी शिक्षकांची कमतरता असेल त्या ठिकाणी आपल्या विद्यापीठाच्या आभासी वर्गातून आपण विद्यार्थ्यांसाठी लेक्चरचे आयोजन करू शकू. त्या लेक्चरचा जो खर्च आहे, त्याचा खर्च विद्यापीठाच्या बजेटमधून केला जाईल. अशा प्रकारे 'डिजीटल इंडिया' मध्ये आभासी वर्ग आपल्या लाईफ लॉग एज्युकेशनच्या माध्यमातून सुमारे २०० महाविद्यालयांमध्ये या प्रकारची सुविधा अगोदरच उपलब्ध आहे. त्याचा उपयोग करून आपल्या डॉ. दिलीप पाटिल सरांच्या मार्गदर्शनाखाली अशाप्रकारच्या डिजीटल विद्यापीठाच्या प्रकल्पांमध्ये अजून चांगल्या प्रकारे हातभार लावता येईल. मला मुद्दाम नमुद करायचे आहे की, आपल्या महाराष्ट्राचे प्रमुख निवडणूक आयुक्त डॉ. सहारिया यांनी नुकताच एक असा निर्णय घेतला की, येत्या १८ महिन्यांच्या काळात महाराष्ट्रातील बहुतांश जिल्हामध्ये निवडणूका होणार आहेत. त्यांच्या अनुषगांने विद्यापीठाच्या मदतीने आपल्या तरूण पिढीला कसे जागृत करता येईल, या अनुषंगाने त्यांनी दोन बैठका आयोजित केल्या होत्या, पहिल्या बैठकीला मी स्वत: उपस्थित होतो. त्या बैठकीमध्ये असा निर्णय झाला की, विद्यापीठाच्या मदतीने आपण अशा अनेक योजना विनाशुल्क राबवू शकू, आपल्या लाईफलॉग एज्युकेशनमध्ये जी ७० हजार मुले 'एनएसएस' चे मेंबर आहेत, त्यांच्या माध्यमातून आपल्याला जनजागृती करता येईल. विशेषत: मतदानाच्या दिवशी त्यांच्या त्यांच्या विभागातील काही सोसायटयांमध्ये ही मुले उभी राहून तेथील लोकांना मतदान करण्यासाठी आवाहन करू शकतील. त्याचबरोबर उत्तरपत्रिकांवर साधारणपणे शेवटच्या पानावर 'तुम्ही व्होटर व्हावे' किंवा 'तुम्ही तुमचा मतदानाचा हक्क बजावला पाहिजे' अशा प्रकारचा मेसेंज आपण देऊ शकू अशा मी काही सूचना केल्या होत्या. त्या सुचनांना सकारात्मक प्रतिसाद दिला आहे. सर्व विद्यापीठांच्या कुलगुरूंची बैठक त्यांनी आयोजित केली होती. ज्या बैठकीला बहुतांश कुलगुरू हजर होते. आणि या पुढच्या बैठकीमध्ये याचा आराखडा लागू करण्यात

येईल. या सगळयासाठी दोन कोटी रूपयांची तरतूद केलेली आहे. आणि त्याच्या मंजूरीसाठी आपली परवानगी आवश्यक आहे.

७. गेल्या आठवडयामध्ये 'ईस्लामिक डेव्हल्पमेंट बॅंक' याचे सी.ई.ओ. मुंबईमध्ये आले होते आणि विद्यापीठातील भारत आणि भारताबाहेरील कॅम्पसेससाठी त्यांच्याशी झालेल्या चर्चेनुसार सौदी अरेबियामध्ये (युनायटेड अरब अमीरातमध्ये) मुंबई विद्यापीठाने कॅम्पस उभारावा, अशा प्रकारचा एक अनौपचारिक प्रस्ताव त्यांनी दिला आहे. आपल्याला माहित असेल की आपल्या यू.जी.सी. च्या नियमानूसार परदेशी कॅम्पस उभारण्यासाठी सध्या तरी तशी तरतूद नाही. परंतू सध्या चर्चेत असलेल्या आपल्या 'महाराष्ट्र विद्यापीठ कायद्या'मध्ये अशी तरतूद व्हावी, अशी विनंती मी गेल्या आठवडयात आदरणीय राज्यपालांना स्वत: भेटून केली होती. आणि आता असा बदल आपल्या विद्यापीठ कायदयात होऊ शकेल, अशी शक्यता निर्माण झालेली आहे. त्यासाठी आता आपण फक्त २० लाख रूपयांची तरतूद केली आहे हे २० लाख रूपये कदाचित फक्त भारतामध्ये आणि आपल्या विद्यापीठामध्ये अशी जर काही डेव्हल्पमेंट होणार असेल तर, त्यासाठी जी समिती स्थापन केली जाईल त्यांची भारततील व्हिजीट आणि कदाचित ज्या ठिकाणी आपल्याला कॅम्पस उभारयचा असेल अशा ठिकाणी व्हिजीट होण्यासाठी लागतील.

८. संरक्षित जागेचा विकास - मुंबई विद्यापीठाच्या विद्यानगरी परीसरामध्ये आपल्या शिक्षक आणि शिक्षकेतर सहका-यांसाठी सुमारे १२८ घरे आपण विद्यापीठाच्या बजेटमधून बांधावीत यासाठी साधारणपणे एकूण १५ कोटींची तरतूद केलेली आहे. ती तूम्हाला पुढच्या स्लाईडमध्ये दिसेलच. पण त्या व्यतिरिक्त बराचसा जो भाग आहे, तो आपल्या विद्यापीठाच्या 'संरक्षित' क्षेत्र या प्रकारामध्ये मोडतो. तेथील काही भागात एक नॅचरल पाणथळ जागा निर्माण झालेली आहे. थंडीच्या काळात ८० प्रकारचे स्थलांतरीत पक्षी त्या पाणथळीच्या जागी येतात. आणि ती पाणथळीची जागा लॅंडस्केपींगच्या माध्यमातून विकसीत करावी, असा विचार आहे. आपल्या तत्कालीन कुलगुरूंच्या, म्हणजे डॉ. विजय खोले सरांच्या काळामध्ये तत्कालीन प्रकुलगुरूंनी विद्यापीठाच्या कॅम्पसध्ये एक बॉटनीकल गार्डन असावे अशी संकल्पना मांडली होती. यासाठी आपण या संरक्षित जागेमधील एक जागा ठरवून तिथे तस काम करावे, अशा प्रकारचा एक

प्रस्ताव, आपण मांडत आहोत आणि त्याच्यामध्ये पाणथळी जागा आणि वनस्पती उद्यान अशा प्रकारच्या कामांसाठी आपण एक कोटी रूपयांची तरतूद केलेली आहे.

९. 'शैक्षणिक विद्वते' ची जोपासना हा प्रथमच वेगळा उपक्रम आपण सुरू करत आहोत. अनु. क्र. ९ मध्ये दाखल्याप्रामणे त्याच्यामध्ये Motivation to convert IPR into Patent अशा प्रकारची एक योजना आपण कार्यान्वित करीत आहोत. त्याच्यामध्ये विद्यापीठ व विद्यापीठाशी संलग्नित सर्व महाविद्यालये आणि सर्व शिक्षणसंस्था आणि रिसर्च संस्था यामधील ज्या लोकांनी पेटंट्स घेण्याइतपत चांगले संशोधन केल असेल, त्यांना पेटंट घेण्यासाठी सुरूवातीचा जो ४० हजार खर्च असेल तो खर्च विद्यापीठ करील, अशा प्रकारचा हा प्रस्ताव आहे आणि मला खात्री आहे की आशा प्रकारच्या योजनांमुळे अधिकाअधिक लोक अधिकाअधिक शिक्षक आपल्या विद्यापीठाचे नाव मोठे करण्यासाठी इनोव्हेटीव्ह प्रोजेक्टसना सकारात्मक प्रतिसाद देऊन त्यांच्यामधील अंतर्गत ज्ञान चांगल्याप्रकारे वाढवू शकतील आणि पेंटट मिळवण्यासाठी चांगल्याप्रकारे संधोधन करू शकतील असं मला वाटत त्याचबरोबर Motivation research for Innovation मध्ये एका संभाषणात मी म्हटलं होतं की, विज्ञान क्षेत्राला जो सर्वाच्च पुरस्कार आणि जो ४५ वर्षापेक्षा कमी वय असणा-या तरूण शास्त्रज्ञांना दिला जातो त्याला 'भटनागर अवॉर्ड्स्' असे म्हणतात. त्यासाठी आपण Design Thinking करू शकतो का ? आपण आपल्या विद्यापीठाच्या परिसरातील आणि विद्यापीठातील संलग्न महाविद्यालयंमधील आणि संस्थामधील अशा काही पाच-सहा असामान्य लोकांना आयडेंटीफाय करू शकू का ? टॅलेंटेड एक्स्ट्र ऑर्डिनरी लोकांना आयडेंटीफाय करू शकू का ? ज्यांचं वय साधरणपणे ४० पेक्षा कमी असेल आणि पुढच्या तीन ते चार वर्षांमध्ये त्यांना आपण आर्थिक मदत करून त्यांना अधिक अधिक चांगल संशोधन करण्यासाठी उद्युक्त करावं आणि त्यातून दोन भावी भटनागर पुरस्कार विजेते घडवावे अशा प्रकारची एक योजना मनात आली. त्यामुळे Motivation research for innovation या माध्यमातून केवळ सायन्सच नव्हे, तर अशाप्रकारच्या सर्व फॅकल्टीमध्ये कमीत-कमी एक यंग टॅलेंटला शोधण्यासाठी त्या-त्या फॅकल्टीची एक समिती आपणाला गठित करता येईल आणि या समित्या या टॅलेंटना आयडेंटीफाय करतील. त्या त्या

शिक्षकांना आणि रिर्सचर्सला जो परमनंट फॅकल्टी असेल - मुंबई विद्यापीठाचा त्यांना दोन ते तीन लाख रूपये दरवर्षी देईल.करण्यात येईल अशा प्रकारची ही योजना आहे. ज्यासाठी सुमारे ३० लाख रूपयांची तरतुद आपण केलेली आहे. त्याचबरोबर पीएच.डी. सॉकलर्स, पी.डी.एफ अणि पुल ऑफीर्सस (१.३०.२९) या सर्व प्रकारच्या गटांमध्ये येणा-या आपल्या तरूण सहका-यांना प्रोत्साहित करण्यासाठी त्यांना शिक्षणाची गोडी लागेल शिकण्याचा सराव होईल आणि त्यांच्यामधून शिक्षक घडतील त्यासाठी त्यांना त्या-त्या विभागामध्ये स्कॉलरशिप देण्यात आलेली आहे. त्यांना प्रोत्साहित करण्यासाठी सुमारे २५ लाखही रूपयांची तरतूद यावर्षीच्या आपल्या अर्थसंकल्पामध्ये करायचं मी ठरवलेलं आहे. ज्यासाठी आपल्या सर्वांची परवानगी लागेल.

१०. 'स्मार्ट व्हिलेज' योजना आपल्याकडे 'स्मार्ट सीटी' संकल्पना आहे. महाराष्ट्रातील दहा शहरांची निवड - ज्यामधील दोन शहरे आपल्या मुंबई विद्यापीठाच्या अधिपत्याखाली येताता. त्यामध्ये नवी मुंबई आणि मला वाटत ठाणे अशा दोन शहरांचा समावेश आहे आणि त्यासाठी मला वाटतं सुमारे दोनशे कोटी रूपयांची प्रत्येकी तरतूद शासनाने केली आहे. १५ ऑक्टोबरला आपण जो नवीन कौशल्य विकास प्रकल्प राबवत आहोत ज्याच नाव 'ए. पी. जे. अब्दूल कलाम विद्याधारीत कौशल्य विकाससेतू' असे आहे त्याच्यामध्ये आपण मिलीनियम डेव्हलपमेंट गोल्ड जी ८ आहेत आणि त्याला ७ वेगळया ऑबजेक्टीव्हची जोड देउन एकूण १५ उद्दीष्टांमध्ये १५० प्रकल्पांची चॉईस विथ केडिटची सिस्टीमची योजना आपण आखली आहे. त्याच अनुशंगाने आपल्या स्मार्ट व्हिलेज कॉनसेप्टचा एक भाग म्हणून सुमारे ५ गावे आपल्या ५ जिल्हयांमधून, मुंबई आणि मुंबई उपनगर जिल्हा वगळून इतर ५ जिल्हयांमध्ये एकेएक गाव आपण आयडेंटीफाय करावे आणि त्या गावांमध्ये स्मार्ट व्हिलेज कॉन्सेप्ट आपण राबवावा. ज्याच्यामध्ये डिजीटल युनिर्व्हसिटी त्याचबरोबर Entertainment concept of ice project अशाप्रकारचा प्रकल्पसुध्दा त्याला आपण सप्लीमेंट करू शकू आणि या पाच गावांचा विकास करण्यासाठी सुरूवातीला प्रत्येकी १० लाख रूपये अशी तरतूद आपण केलेली आहे.

११. University Social Resopnsibility - एक नवीन उपक्रम ज्याला आपण Corporate Social Resopnsibility असे म्हणतो. ज्यूनियर कॉलेजचे जे आपले शिक्षक सहकारी आहेत त्याच्यांमध्ये ॲकॅडमी आणि स्कील डेव्हल्पमेंट अशाप्रकारचे स्कील डेव्हल्प करता येतील का, या अनुशंगाने जे आपले ह्युमन रिसोर्स डेव्हल्पमेंट सेंटर आहे, त्या सेंटरतर्फे आपण ओरिएंटेशन प्रोग्राम डिझाईन करत आहोत. ते ओरिएंटेशन प्रोग्राम यु. जी. सी. च्या रिक्वायरमेंटमध्ये जरी नसले तरी त्या - त्या कॉलेजसच्या प्राचार्यांच्या परवानगीने त्या शिक्षकांना 'स्पेशल प्रोग्राम' म्हणून आपण त्यांना ट्रेनिंग द्यावी आणि त्याची तरतूद आपण आपल्या बजेट मध्ये करावी अशा प्रकारची ती एक अभिनव योजना आहे. त्यासाठी आपण एच. आर. डी. सेंटर ही एक नवीन ॲडवायझरी कमीटी आपण फॉर्म केली. त्याच्यामध्ये युजीसीचे नॉमीनी म्हणून आपले तत्कालीन प्र-कुलगुरू डॉ. नरेशचंद्र यांचा समावेश आहे. ही योजना जेंव्हा मी त्यांना सांगितली, तेंव्हा त्यांनी अक्षरक्ष: खुल्या दिलाने मुंबई विद्यापीठाच्या योजनेचे स्वागत केल. ते म्हणाले की, ''भारतामध्ये ज्युनियर कॉलेजच्या टिचर्सना अशा प्रकारची योजना कुठेच नसेल आणि ही योजना आपण सुरू केली तर ख-या अर्थाने यु.एस.आर. या संकल्पनेला आपण मूर्त स्वरूप देऊ शकू.'' मुंबई विद्यापीठातील जे विद्यार्थी परदेशी शिक्षणासाठी इच्छुक असतात त्यांना कॉलेज बोर्ड कोडचे सभासदत्व घ्यावे लागते. आणि हे सभासदस्यत्व अक्षरक्ष: आपणाला फक्त ३५० डॉलरमध्ये मिळू शकते. अशा प्रकारची नोंदणी आपण करू शकतो, याबद्दल विद्यापीठाला कल्पना नव्हती. पण त्या माध्यमातूना साधरपणे ६ हजार कॉलेजस्ना आपले विद्यार्थी ॲक्सेस करू शकतील. त्यांची माहिती आपण डायरेक्टली डाउनलोड करता येईल, अशा प्रकारचं रजिस्ट्रेशन आपण करित आहोत. त्याव्यतिरिक्त युरोप आणि त्याचबरोबर साऊथ अन् साऊथइस्ट ऐशिया आणि ऑस्ट्रीलेशिया या खंडात अशा प्रकारच्या काही योजना आहेत का, याचाही आपण शोध घेत आहोत. त्या माध्यमातून आपण आपल्या विद्यार्थ्यांना परदेशात गेल्यानंतर कुठल्याही प्रकारचे ॲकेडमिक प्रॉब्लेम्स राहू नये यासाठी ॲकेडमीक कॉऑडिनेटर आपण त्या-त्या देशांत आपण नेमू शकू. यासाठी २५ लाख रूपयांची तरतूद आपण आता आपल्या बजेट मध्ये केलेली आहे.

विद्यापीठामध्ये 'स्वच्छ कॉलेज अभियान' आपणाला राबवायचा आहे. ज्यासाठी आपल्या बृहत आराखडयामध्ये स्मार्ट कॉलेज योजना प्रस्तावित

केलेली होती. त्यासाठी गाईडलाईन्स आपण तयार केलेल्या आहेत आणि त्या गाईडलाईन्सच्या माध्यमातून संबंधित कॉलेजेस त्यांच्या बजेट्समधून ते उपक्रम राबवतील, अशी अपेक्षा आहे त्याला स्वच्छ कॉलेज अभियानाची जोड देऊन त्यातील काही कॉलेजसना जी ख-या अर्थाने प्रगती दाखवतील त्यांना, आपण काही मदत करू शकू का यासाठी एक ५० लाख रूपयांची तरतूद या बजेट मध्ये मी प्रस्तावित करीत आहे.

१२.आंतरविद्यापीठ किंवा संस्था यांचे सहकार्य - याचा अर्थ विद्यार्थी, विद्याशाखा, विनिमय, सामंजस्य कराराचा विकास, द्विपदवी कार्यक्रम अशा प्रकारच्या योजना विद्यापीठ राबवत आहे. मला येथे मुद्दाम नमूद करायचे आहे की सप्टेंबरमध्ये मी रशियाला गेलो होतो आणि तेथे दोन विद्यापीठांबरोबर मी चर्चा केली. ज्यामधील एका विद्यापीठाबरोबर आपण मॅनेजमेंट, इकोनॉमिक्स इंटरनॅशनल रिलेशन्स आणि एरिया स्टडीज या तीन डिपार्टमध्ये एम. ए. चा अभ्याक्रम सुरू करावा, अशी योजना आपण राबवत आहोत. त्या विद्यापीठाच नाव 'एम.जी एम युनिर्व्हसिटी' असे आहे त्याबद्दलचा सामंजस्य करारही आपण केलेला आहे. त्यासाठी इकोनॉमिक्स, मॅनेजमेंट म्हणजे अल्केश दिनेश मोदी आणि सेंट्रल युरेशियन स्टडिज या विभागांचे प्रमुख किंवा त्यांचे प्रतिपिधी रशियाला पुढच्या पंधरवडयात जात आहेत. रशियातील त्या विद्यापीठातील रिस्पेक्टिव्ह डिपार्टमेंट आणि आपले हे तीन विभाग येथे प्रत्येकी १० विद्यार्थांचे एन्रोलमेंट आपण करू शकू. ज्यासाठी वेगळ सिलॅबस या समितीतर्फे रशियात गेल्यानंतर डेव्हलप केला जाईल. या योजनेत पहिल्या वर्षाचा अभ्यासक्रम त्या - त्या विद्यापीठांमध्ये शिकवला जाईल. दुस-या वर्षातील तीस-या सेमिस्टरचे प्रोजेक्ट वर्क तिकडचे विद्यार्थी आपल्या गाईडना घेऊन करतील. पहिल्या वर्षाचा सिलॅबस हा वेगळा असल्यामुळे ते क्रेडीट आपण कॅलक्युलेट आणि काउंट करू शकू. जेणेकरून दोन वर्षांनंतर दोन्ही विद्यापीठांची पदवी आपल्याला देता येईल. तो अभ्यासक्रम आपण जूनपासून सुरू करत आहोत. त्याचबरोबर ऑनलाईनच्या माध्यमातून आपण एक नविन सेक्शन स्थापन केलेला आहे, ज्याला आपण सेंटर फॉर ऑनलाईन डायनामिक एज्यूकेशन असं म्हटलं जाणार आहे आणि त्याच्या माध्यमातूनच रशियामधीलच ओराल फेडरल युनिर्व्हसिटी याच्याबरोबर आपण एक सामंजस्य करार केलेला आहे.

त्याअंतर्गत पहिल्या वर्षाच्या ५२ केडीटस नंतर एक्झीक्यूटीव्ह एम.बी.ए हा डिप्लोमा आणि दुस-या वर्षाच्या ५२ केडीटस नंतर मुंबई विद्यापीठाची एम.बी.ए. डीग्री अशाप्रकारचा अभ्यासक्रम पूर्णपणे ऑनलाईनच्या माध्यमातून करण्याची योजना कार्यान्वित होत आहे. यासाठी संबंधीत ऑथॉरीटीजच आपल्याला अॅप्रूवल मिळालेल आहे आणि एकदम १७ विषयांमधील एम.बी.ए. डीग्री भारतातील आपलं पहिलंच विद्यापीठ ठरणार आहे आणि अशाप्रकारची डिग्री सुरू करण्यासाठी आणि त्याची अनाउंसमेंट आणि एनरोलमेंट या एप्रिल महिन्यापासून होणार आहे. याच वैशिष्ट अस आहे की, आपल्याला एनरोलमेंट ही दर त्रैमासिक पध्दतीने करता येणार आहे. कारण हा पूर्णपणे १०० टक्के ऑनलाईन असल्यामूळे याची एनरोलमेंट ही तो-तो विद्यार्थी घरूनच करेल आणि त्याची परीक्षा ही भारतातील अॅपटेक्सच्या सगळया शाखा आहेत. त्यांच्याबरोबर टायअप करून त्यांच्या कॉम्प्यूटर सेंटरर्सवर घेतली जाईल. परंतू हा अभ्यासक्रम आणि अभ्यास हे विद्यार्थी घरून करू शकतील. अशा प्रकारचा अतिशय अभिनव असलेला हा अभ्यासक्रम आपण सुरू केलेला आहे. त्यासाठी सुरूवातीला राष्ट्रीय कोलॅब्रेशनसाठी सुमारे १० लाख आणि आंतरराष्ट्रीय कोलॅब्रेशनसाठी सुमारे २५ लाख रूपयांची तरतूद आपण केलेली आहे. हे मी फक्त आता सुरू होणारे दोन अभ्यासक्रम सांगितलेले आहेत. याच्याव्यतिरिक्त अनेक विद्यापीठे आपल्याकडे विचारणा करत आहेत. आपल्याकडे आठ वर्षांपासून चालू असलेला डबल डिग्रीचा जर्मनीमधील म्यून्स्टर यूनिर्व्हसिटीचा अभ्यासक्रम, जिथे चार वर्षांच्या अभ्यासक्रमानंतर म्यून्स्टर यूनिर्व्हसिटी तर्फे पी.एच.डी आणि आपली पी.एच.डी अशी डबल पी.एम.डी. डीग्री आपण द्यायला सुरूवात केलेली आहे. दुस-या पी.एच. डीच्या सामंजस्य करारावर आपण ऑगस्ट महिन्यामध्ये स्वाक्षरी केली तो आधीच्या कराराचा एक्सस्टेंशनचा भाग होता आणि अशा पध्दतीने आपण परदेशातील तीन विद्यापीठांच्या मदतीने अशा पध्दतीचा अतिशय अभिनव असा अभ्यासक्रम आपण सुरू कतर आहोत. या ऑनलाईनच्या अभ्यासक्रमातून अॅकडेमीक लेव्हलला पॅराडाईम शिफटच्या माध्यमातून आपण कॅम्पसमधील ५८ विभागांना आपण असं आव्हान करत आहोत की त्यांनी दोन - दोन केडीटचा ऑनलाईन प्रोग्रॅम आपल्या 'कोड' नावाच्या नवीन संस्थेतर्फे एस्टॅब्लिश करावा आणि तो प्रोग्रॅम आपण सहाव्या

सेमिस्टरमधल्या अंडरग्रॅज्यूएटच्या मुलांना आणि चौथ्या सेमिस्टरमधल्या पोस्ट ग्रॅज्यूटच्या मुलांना ऑफर करू शकू.

१३. १६० वा स्थापना दिवस - १८ जुलै, २०१६ रोजी आपले विद्यापीठ १६० व्या वर्षामध्ये पदार्पण करणार आहे. त्याच्या अनुषगांने तीन प्रमुख कार्यक्रम राबवयाचे मनात आहे. आपण चार कार्यक्रम राबवणार आहोत. त्याच्यामध्ये विद्यापीठातील कलिना कॅम्पसमधील ५८ विभाग आणि ७५२ महाविद्यालये यांनी कमीत कमी ७५ विषय असे निवडावेत की, ज्या विषयामध्ये एक कान्फरंस किंवा वर्कशॉप आपण आयोजित करू शकू. येत्या वर्षामध्ये आपण करू शकू अशी ७५ पब्लिकेशन्स आपण १६० वर्षामध्ये करावीत. त्याव्यतिरिक्त मुंबई विद्यापीठाच्या थिसीस सेक्शनमध्ये १६० वर्षामध्ये जेवढे प्रंबध वेगवेगळया विषयामध्ये सादर केले गेले, त्यातील सर्वोत्तम असे ७५ प्रबंध आपण एका समितीची स्थापना करून आपण निवडणार आहोत. आणि त्या- त्या लेखकांची परवानगी घेऊन हे शोधनिबंध आपण मुंबई विद्यापीठाच्या १६० वर्षी प्रकाशित करावे, अशी एक प्रस्तावित योजना आहे. त्यासाठी आपण १ कोटी रूपयाची तरतुद केलेली आहे. चर्चासत्र आणि कार्यशाळेसाठी आपण १ कोटी रूपये आपण प्रस्तावित करत आहोत.

माहितीपट आणि चित्रपटांची निर्मिती साधारणपणे आपण कमीत कमी १० उत्कृष्ट डॉक्युमेंटरी किंवा शॉर्टफिल्म यांची निमिर्ती आपल्या जर्नालिझमच्या विभागाच्या माध्यमातून करावी फिल्म डिविजनच्या माध्यमातून आणि दूरदर्शनच्या मदतीने आपण त्यांची निर्मीती करावी. जणेकरून ७५ रेफन्स मटरिअलची, ७५ थिसीस आणि १० शार्टफिल्मस अशी १६० प्रकाशने आपण १६० व्या वर्षी करावीत. अशा प्रकारची ती योजना आहे. आणि त्याव्यतिरिक्त सध्या वेगवेगळया व्याख्यानमाला आपल्याकडे चालू आहेत. परंतु १६० वर्षामध्ये आपण १६ व्याख्याने ठेवावीत. ज्यासाठी आपल्याला २० लाख रूपयांची तरतुद करावी लागत आहे.

१४. **मुंबई विद्यापीठाच्या मुद्रणालयाची क्षमता वाढविणे** - आपल्या विद्यापीठाचे मुद्रणालय आहे. अनेक वर्ष क्षमता असूनही त्या पध्दतीने कार्यरत नाही. आणि म्हणून या सगळया पब्लिकेशमधील प्रामुख्याने आपल्या आयडॉल मधील सर्व पब्लिकेशनस, जे आपण बेसिक मटेरियल' म्हणून वापरतो. ती सगळी बेसिक मटेरियल त्या मुद्रणालयामध्ये छापली जावीत ही योजना आहे. आणि त्यासाठी लागणारी एक साडेतीन कोटीची

दोन मशिन्स आपण विकत घ्यावीत अशी आपण योजना केलेली आहे. आणि त्यासाठी आपण हे रूपये त्याच्यामध्ये दाखविले आहेत. या माध्यमातून आपल्या आयडॉल च्या होणा-या खर्चामध्ये बहुतांशी कपात होऊ शकेल. आणि या मशिनचा जो काही खर्च आहे तो २-३ वर्षामध्ये वसूल होऊ शकेल.

१५. विद्यापीठ ब्रॅन्डींगमध्ये सुधारणा होणे खूप महत्वाचे आहे. आपल्याला माहितच आहे की आपल्या विद्यापीठाची स्टेशनरी युनीफॉर्म नसते. आपल्या विभागातील व्हिजिटिंग कार्डही वेगवेगळया रंगाची, डिजाईन्सची आपला लोगोसुध्दा मॉडीफाय केलेला असतो. विद्यापीठाचे ब्रीदवाक्य सुध्दा स्पष्ट नसते. या सगळया मध्ये सुसुत्रता आणून विद्यापीठाचा बॅन्ड सातासमुद्रापार नेण्यासाठी आपण विद्यापीठाचे पोर्टल डिझाईनिंग आणि ब्रॅन्डींगसाठी काही तरतुद केलेली आहे, ती केवळ २५ लाख रूपयांची आहे. हे डिझाईनिंग करण्यासाठी ज्या एजन्सींना आपण बोलावू, त्यांच्या माध्यमातून आपण हा प्रथमिक खर्च करू. काही उदयोगसमूहाच्या प्रमुखांशी माझी चर्चा झालेली आहे. आणि त्यांच्याकडून या संदर्भातील प्राथमिक खर्च मिळू शकेल, हे सुध्दा मी मुद्दाम सांगू इच्छितो. विद्यापीठाचे जागतिक विद्यापीठामध्ये रॅकिंग सुधारण्यासाठी यासाठी विशेष काही प्रयत्न करणे आवश्यक आहे. त्यासाठी काही वर्कशॉप्स गेल्या आठवडयामध्ये आपण आयोजित केली. विद्यापीठाच्या संलग्न महाविद्यालयातून सर्व प्राचार्यांसाठी व विद्यापीठातील सर्व विभागप्रमुखांसाठी अशी दोन वर्कशॉप्स आपण गेल्या आठवडयामध्ये आयोजित केली होती. त्यांना परिक्षांच्या काळामुळे अपेक्षित असा प्राचार्यांचा प्रतिसाद नाही. फक्त नॅक मध्ये ग्रेड मिळाली म्हणजे आपले रॅकिंग रॅकिंग सुधारते असे नाही. आपल्याला विविध स्तरांवरती त्यासाठी प्रयत्न करावे लागतात. त्यासाठी २० लाखाची तरतुद मी करू इच्छितो.

१६. **ऑनलाईन आणि डायनॅमिक शिक्षण केंद्र**- आपण ऑनलाईन कोर्सचे लॉचिंग करत आहोत त्याच्या माध्यमातून हे पुर्ण सेंटर साऊंडप्रूफ होऊ शकेल हा विश्वास असल्यामुळे पूर्ण ऑनलाईन प्रक्रियेसाठी लागणारी जागा आपल्या विद्यापीठ विद्यार्थी भवनमध्ये आपण केलेली आहे. तिथे आपले २ किंवा ३ सहकारी आपल्या इंटर्नल कामासाठी उपस्थित

असतील; कारण हा पुर्णपणे कोर्स ऑनलाईन असल्यामुळे तिथे कोणीही विद्यार्थी येऊन चौकशी करणार नाहीत. चौकशीसुध्दा ऑनलाईन करण्यात किवा सांगण्यात येणार आहे. त्यासाठी आपण १० लाखाची तरतुद आपण केलेली आहे.

निधीमध्ये अंशदान

अर्थसंकल्पामध्ये रू. ७.८० कोटी इतक्या रक्कमेचे अंशदान केलेले आहे. यामध्ये विकास निधी, घसारा निधी, आकस्मिकता निधी, कर्मचारी घरबांधणी निधी, सींकींग फंड, कुलगुरू निधी, निवृत्तीवेतन निधी आणि इतर निधी यांचा समावेश आहे. आपण नवीन वास्तूंची बांधकामे करणार आहोत. यामध्ये विद्यापीठाच्या खर्चातून शिक्षक आणि शिक्षकेत्तर कर्मचा-यांसाठी १२८ घरांची निर्मीती होणार आहे. त्यांचे बांधकाम या आर्थिक वर्षा मध्ये प्रस्तावित आहे आणि ते नक्की सुरू होऊन एका टप्प्यापर्यंत पोहचेल, असा मला विश्वास वाटतो.

या व्यतिरिक्त शासनाच्या काही योजनांचा लाभ घेऊन येत्या वर्षामध्ये अतिशय महत्वकांक्षी असा सुमारे १०० सहका-यांसाठी अतिरिक्त घरे आणि सुमारे १५०० विद्यार्थ्यांसाठी हॉस्टेल असा प्रकल्प चर्चेत आहे. शक्यता अशी आहे की या संदर्भातील निर्णय एप्रिल महिन्यापर्यंत होऊ शकेल आणि तसे जर झाले तर या बजेटमध्ये तरतूद केल्यापेक्षा १०० अधिक शिक्षकेर सहका-यांसाठी आणि १५०० मुलांसाठी वसतीगृहांची निर्मिती विद्यापीठाचा एकही पैसा खर्च न होऊ शकेल. दोन गोष्टींचा मला मुद्दाम उल्लेख करायचा आहे. एक म्हणजे, विद्यापीठाच्या आपल्या शिक्षक आणि शिक्षकेतर सहका-यांचा पगार हा शिक्षक शासनाकडुन येत असतो. तथापि विद्यापीठ शासनाच्या काही माहीती देण्याच्या स्वरूपातल्या मागण्यांची पूर्तता वेळोवेळी प्रयत्न करूनही आपण करू शकत नाही. अशा वेळेला या निधीमधील काही रक्कम शासन स्व:ताकडे ठेऊन ठारावीक पगाराची रक्कमच रिलीज करते. तुम्ही ती माहीती शासनाला दिल्यानंतर उर्वरीत रक्कम विद्यापीठाकडे जमा करण्यात येते. गेल्या २९ महिन्यांमध्ये शासनाकडुन आपल्याला येऊ घातलेली रक्कम १०० कोटी एवढी आहे आणि ते १०० कोटी आपण आपल्याकडून सहका-यांच्या पगारासाठी दिलेले असल्यामुळे ती रक्कम आपल्याला फंड कलेक्शन या रूपामध्ये येणे अपेक्षित आहे. आणि ती रक्कम गृहीत धरून आपले डेफिसीट मध्ये दिसत असलेले बजेट पॉझिटिव्ह हे

त्या एका रक्कमेमुळे झालेले आहे. त्याचबरोबर विद्यापीठाशी संलग्न असलेली महाविद्यालयांमार्फत आपल्याला ॲफिलेशन फी दरवर्षी येत असते. गेल्या काही वर्षांचा किंबहुना दोन दशकांचा जर आपण रेकॉर्ड बघितला त्यांच्याकडून किती रक्कम अपेक्षित आहे, त्याच्यावर आपण काही दंड लावू शकतो का किंवा दंड आकारायचा असेल तर तो किती असावा या विषयीच्या गाईडलाईन्स असूनसुद्धा बहुतांशी महाविद्यालयांनी ही रक्कम विद्यापीठाकडे जमा केलेली नाही. त्याचबरोबर आपण ही आपल्या कर्तव्यात कुठे तरी कमी पडलेलो आहोत. अशावेळेला या महाविद्यालयांकडून येणा-या रकमेचा अंदाज पूर्णपणे लागणे खरोखरच कठीण आहे. परंतु ही रक्कम १०० कोटींपेक्षा जास्त असू शकते. अशाप्रकारचे एक प्राथमिक अंदाज आपल्या फायनान्स डिर्पाटमेंटने दिलेला आहे. तथापी ही रक्कम सुद्धा साधारणपणे या वर्षी आपण ५० रू. कोटी मिळू शकेल, अशाप्रकारचा अंदाज आपला आहे. शासनाची १०० कोटी आणि ती साधारणपणे ५० कोटी अशी आपण आवक जर गृहीत धरली तर आपले डेफिसिटमधले जे बजेट होते, ते आपल्याला ६३ कोटींनी पॉझिटिव्ह झाल्याचे दिसते. ही रक्कम यायला सुरूवात झाली आहे. आपल्या संबंधित विभागातर्फे अशा प्रकारची विचारणा करून ही रक्कम अदा करण्याचे काम सुरू झालेले आहे. यासाठी विचार करून विद्यालयांच्या अडचणी लक्षात घेऊन विद्यापीठाची मर्यादा लक्षात घेऊन यावर निर्णय होणे खूप आवश्यक आहे. सर्वांना लाभदायक ठरेल अशा पद्धतीने ती दंडात्मक रक्कम किती आकारावी याविषयी जे निकष आपण लावलेले आहेत, त्याचा पूर्णविचार करावा अशी काही प्राचार्यांनी मला गेल्या काही दिवसामध्ये विनंती केली आहे. त्या संदर्भामध्ये मॅनेजमेंट कॉन्सिलकडून काही गाईडलाईन्स घेऊन आपण त्याचा वेगळा विचार करू शकू. आपल्याकडे ३२ टक्के खर्च हा बहुतांशी वेतनावर होतो. त्यामध्ये मी मगाशी म्हटल्याप्रमाणे १३०० नॉन-टिचिंग कॉन्ट्रॅक्च्युअल सहका-यांचा पगार हा आपल्याला आपल्या स्व:ताच्या पैश्यांनी दयावा लागतो. त्यासाठी आपण शासनाकडे विनंती करत आहोत की आपल्या पूर्ण विद्यापीठाचा आढावा शासनाने आम्हाला घेण्याची परवानगी दयावी ; जेणेकरून प्रत्यक्षात किती पदं आहेत, आपल्याला आवश्यक असणारी किती आहेत याचाही अंदाज येऊ शकेल. आपल्याला त्याच्यावर कुठेतरी एक मर्यादा आणता येईल त्याचबरोबर आपली साधारणपणे ३३ टक्के रक्कम नॉन रिकरिंग इक्स्पेंडिचरमध्ये खर्च होते. विद्यापीठाच्या योजना प्लॅन करून अतिशय नावीन्यपूर्ण असं बजेट आपण आज मांडण्याचा प्रयत्न केलेला आहे. आपल्या

नॅशनल असेसमेंट आणि ॲक्रीडीटेशन कॉन्सिलतर्फे २०१२ मध्ये जे आपलं रीॲक्रीडीटेशन झालं होतं, त्याची ५ वर्षांची मुदत २०१७ मध्ये संपत आहे. या वर्षामध्ये विविध योजनांच्या व्यतिरिक्त आपल्याला अनेक प्रकराच्या योजनांचा फायदा या ॲक्रीडीटेशन या प्रोसेससाठी होणार आहे हा आपला एक योगायोग आहे असे मी मानतो; कारण या सर्व योजना केवळ नॅकचे ॲक्रीडीटेशन होणार हे समोर ठेऊन केलेल्या नसून ही एक निरंतर प्रोग्रेसिव्ह अशा प्रकारची मांडणी करण्याचा प्रयत्न केलेला आहे. या सर्व योजनांमधून विद्यापीठाचाच नव्हे तर विद्यापीठाशी संलग्न असलेल्या सर्व स्तरांचा आणि ज्यांना शिक्षण दूरापास्त होतं अशा समाजातील सर्व विद्यार्थ्यांचा ज्ञानाचा आणि ज्ञानाचा मार्ग मोकळा होऊ शकेल, असं मला वाटतं. ३१ ऑगस्ट २०१५ नंतर जरी आपल्या विविध ॲथोरिटींची सदस्यांची संख्या कमी झाली असली, तरी त्यांच्यापैकी जे सदस्य निर्वाचित मात्र सदस्य होते जे ऑफीशियली आपल्या समित्यांमध्ये नाहीत किंवा आपल्या ॲथोरिटींमध्ये नाहीत, त्यांच्याशी परिचय असल्यामुळे त्यांच्याबरोबर वारंवार चर्चा होत असते. त्यांचा विद्यापीठामध्ये सतत वावर असतो आणि विद्यार्थ्यांच्या बदद्ल वाटणा-या काळजीमुळे ते आपल्या विविध विभांगांना आकस्मिक भेट देत असतात. त्यांच्या अशा प्रोॲक्टीव वागण्यामुळे आपल्याला अनेक गोष्टी शिकायला मिळत आहेत. विद्वत परिषदेचे किंवा अधिसभेचे सदस्य नसताना सुद्धा विद्यापीठातील विद्यार्थ्यांचा भल्याचा विचार करतो आहे, हे ते आपल्या या सर्व सदस्यांनी सप्रमाण सिद्ध केले आहे म्हणून या निमित्ताने मला त्या सर्व सदस्यांच्या प्रति मला कृतज्ञता व्यक्त करायची आहे. त्याव्यतिरिक्त आपले कंट्रोलर ऑफ इक्झामिनेशन आणि फायनान्स ॲड अकाऊंटस ऑफिसर या दोघांनी अतिशय मन:पूर्वक विद्यापीठाच्या कामासाठी योगदान दिलेले आहे. हा अर्थसंकल्प मांडण्यासाठी त्यांनी जे अथक परिश्रम केले, त्यासाठी त्यांना मला विशेष धन्यवाद द्यायचे आहेत. प्रत्येक विभागचा आढावा घेणे त्यातीतील तुटी निदर्शनास आणून, त्या दुरूस्त करून कशापदधतीने त्या विभागाचा विभाचा विकास करता येईल याविषयी मत मांडणे आणि त्याची तरतूद आवल्या बजेटमध्ये करणे अशा प्रकारचे सर्व प्रोव्हीजन आपल्या बजेटमध्ये करणे अशाप्रकारचे सर्व काम आपल्या बजेट कमिटीच्या सदस्यांनी अतिशय मन:पूर्वक त्याबदद्ल सर्व सदस्यांचे व्यक्तीश: आभार मानू इच्छितो. अर्थसंकल्प तयार कण्यासाठी घेतलेल्या सक्रिय सहभागाबदद्ल आणि मौलिक मागर्दशनाबदद्ल अंदाजपत्रक परिक्षण समितीचे मन:पूर्वक आभार मानतो. त्याचबरोबर

विद्यापीठाच्या प्रशासन विभागातील सर्व सहकारी, यांनी दिलेल्या सहकार्याबद्दल आभार. विद्यापीठाचे पहिले ग्रॅज्युऐशन जेंव्हा झाले तेव्हा विद्यापीठाचे फक्त चार विद्यार्थी होते. आज विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांची संख्या ७ लाख आहे. या सतत वाढत जाणा-या कामाचा आढावा जेव्हा आपण घेतो तेव्हा आपल्याला लक्षात येतं की आपण विद्यापीठाकडून कुठल्याही प्रकारची अपेक्षा न करता आपल्या ज्ञानाची गंगा समाजाच्या विविध स्तरामध्ये कशी पोहचू शकेल, याचाच आपण सतत ध्यास घेऊन काम करत आललो आहोत.

Dr. Manjari Kamat: Congratulations on the presentation of the very progressive Budget. I have two suggestions to meet, one is with regard to Item-14 which is dealing with the University Press and I think this is a very good thing that we are trying to revive the University Press. I have one suggestion in this regard that all over the world and in some of the most outstanding publications has been from the Presses of some of the best Universities in the world. Here I would like to submit that while we are making every effort to revive the press and the publication, my humble submission would be that an Editorial Board be formed with expertise from across the discipline so that we maintain in a minimum standard when it comes to publications whether it with regard to 160 years and otherwise, so that is one suggestion and second suggestion is with regard to branding and I think again that the very good idea for making provision in the budget in that regard if we have a particular like a Mumbai University shop which is opened either in the Vidyanagari or here, where the branding can also be help by mocken dive to I think that would also go long way and a small thing but often I notice in the Vidyanagari Campus different departments have different sign ages all kinds of Board going any way so if you know we give a thought to that at terms of branding is

extremely important to have kind of uniform sign ages in Vidyanagari Campus in terms of the exteriors but also in the interiors of different buildings. Thank you.

Vice Chancellor's -_Yes. Branding will not necessarily mean that is only the visiting cards and stationaries, but as you said all those things will be the part of brandingand I have already have a discussion with Dr. Mugdha Karnik who has been maintaining one such Souvenir Shop ofcourse now it is not really in the formal format but we areproviding a space for such activity on Kalina Campus here space crunch is there because in Fort every inch of space has got a different significances but we will also ensure that in Fort Campus also at some point of time we will have a Souvenir Shop so we will be able to have taking the message of Mumbai University to different parts of the world. Thank you very much.

Dr. Manali Londe - At the outset I would like to congratulate Hon'ble Vice Chancellor for very positive and encouraging Budget in continuation with Dr. Manjari I would like to suggest that the study material that we give at all the IDOL Courses which would be made available for the outside students for our affiliated colleges where there is a demand for the translated material and which is not available outside. So that we can that would be one way to recover the machine cost that we are going to purchase, so that is one suggestion. Here I would like to place on record one circular which has been circulated by our Director, Students Welfare Department after I got the directions from the Hon,ble Registrar Sir with regard to the enrolment for the election. And that circular has been circulated with the No.68 on 15th of February, which is already

reached to all the affiliated colleges, Mumbai University and the third one there is a suggestion that with आपण बांधकाम जो पहिला मुद्दा मांडला आहे त्यामध्ये विद्यार्थी कल्याण विभाग ही इमारत खुप लक्ष देण्यासारखी आहे तिथे जवळ जवळ ३०० ते ३५० व्यक्ती एकत्र असतात. त्या इमारती बिंम्सनाही तडे गेले आहेत, अपण बांधकाम आणि आराखडा हे जे दिलेले आहे. त्याच्यामध्ये जर येत असेल तर ती इमारत पहावी असे माझे सझेशन आहे.

मा. कुलगुरू – धन्यवाद मॅडम तुम्ही म्हणता ते अगदी बरोबर आहे विकास कामामध्ये नवीन बांधकाम हा उददेश नसून आपल्या इक्झेस्टिंग बांधकामातल्या त्रुटी शोधून काढून हा त्यातला प्रामुख्याने घ्यायचा भाग आहे आपण पाहिल असेल की सावित्रीबाई फुले हॉस्टेलची जी अवस्था होती काही महिन्यापूर्वी योगायोगाने आपल्याकडे अलटरनेटिव्ह अरेंजमेंट होती म्हणून पूर्ण हॉस्टेल आपण रिकंस्ट्रक केल्यासारखे रिनोव्हेट करत आहोत अशाप्रकारे आपल्या प्रत्येक बिल्डिंगच स्ट्रक्चरल ऑडिट होण महत्वाच आहे आणि आपल्याकडे ते ऑडिट झालेल आहे अस मला कळतं तो रिपोर्ट आपण इंजिनिअरच्या मदतीने एकदा चर्चा करूया आणि समिती नेमून आपण लगेचच हे काम पुढे नेण्याचा प्रयत्न करूया धन्यवाद.

डॉ. (श्रीमती) मनाली लोंढे – आपल्या एफ.वाय. बीएस.सी एक पुस्तक आहे आणि आपल्या सर्व विभागाच्या मदतीने एक नाविन्यपुर्वक That particular publication which has been published by University Press for the first time and it has crossed all the records of the other private publications. That is very encouraging effort by the department and I think it is co-authored by three teachers from the affiliated colleges which can be spread across all the departments. Thank you.

मा. कुलगुरू – आपण त्यातील एक ऑर्थर आहात का?

Dr. Manali Londe -That was not my field of specialization, but definitely I would like to be one

Vice Chancellor: -For your information, Dr. Vinayak Dalvi, who is the Chairman of our Board of Studies of Zoology, they have started the exercise of bringing out undergraduate level publications particularly text books in Zoology. And First and Second Year they have already brought out publications is a very welcome sign and as you have rightly said people like you from Philosophy for Environmental Science is the subjects were Philosophy were integral part. So I would appeal to you because I am also trying to appeal to all of our teachers that their past was their ongoing work and future plan that we can culminate into a book form we can have it examine and we can publish it independently other than this 160 publications. So I would appeal to you that you collate some of your likeminded of people from other subjects and you write one more book in the Environmental Science I think it will be a great contribution. Thank you.

Dr. Manali Londe - Only I have written prefers for that one of the book.

Vice Chancellor -Thank you so much.

Dr. Manali Londe - Thank you. across 740 colleges we will have the same text books and it is getting very good response from all our colleges. Thank you.

पाटील - माझी पहिलीचवेळ आहे महानगरपालिकेत पंधरा वर्ष नगरसेवक म्हणून काम करतोय आणि आता आमदार म्हणून काम करतोय महानगरपालिका देखील फार जवळून पाहिली बी.ई.एस.टी चा चेअरमन होतो तेंव्हा जवळुन पाहिली तर

कर्मचारी घरबांधणी निधी आहे त्याचा संदर्भ देताना सरळ सरळ आपण मला माहिती दिली तर बर होईल आपण कशा पद्धतीने करतो आहेत

आपण १२८ घरांची जी योजना प्रस्तावित केली आहे त्याच्यातील ६४ घरे ही आपल्या शिक्षक सहका-यांसाठी आणि ६४ शिक्षकेत्तर सहका-यांसाठी आपल्या गर्व्हमेंटच नोर्मस् आहेत गर्व्हमेंटचे जी समकक्ष पद आहेत शिक्षकांची आणि गर्व्हमेंटची पद त्या पदांच्या अनुषंगाने त्या डेजिगनेशनच्या अनुषंगाने किती स्क्वेअर फूटच घर आपल्या सहका-यांना असायला हवं याचे नॉर्मस् आहेत तर नॉर्मस् लक्षात घेऊन आपण बिल्डिंगवर्कस् कमिटी जी आहे मुंबई विद्यापीठाची त्याची मान्यता घेऊन त्याची योजना तयार करू आणि युनिर्व्हरसिटी ॲप्रूड आर्कीटेक्टच्या मदतीने त्याचा विकास आराखडा तयार करून त्याच बांधकाम हे विद्यापीठाच्या निधीतून केल जाईल.

याच्यासाठी आपण काही जागा

याच्यासाठी प्रस्तावीत जागा विद्यापीठाच्या कलिना कॅम्पसमध्ये ऑलरेडी प्रस्तावीत आहे.

कारण मी महानगरपालिकेच्या क्वॉटरस्च्या संदर्भात बघीतलं की मागणी अफाट असते आपण तेवढं देऊ शकत नाही बीईएसटीच्या देखील तोच प्रकार आहे बीईएसटी आणि महानगरपालिका यांनी स्वतःच्या क्वॉटरस् देण बंद केल त्याच्याबदल्यामध्ये त्यांना घर भाड दिल जात अशा त्यापद्धतीने त्यांना समाविष्ट केल जात कारण आपण महानगरपालिका आणि बीईएसटीच्या क्वॉटरस्ची आताची परिस्थिती बघितली तर ते फार वाईट परिस्थिती आहे बीईएसटीच्या ज्या क्वॉटरस् आहेत हजारोंच्या संख्येने एका-एका ठिकाणी चार चार हजार क्वॉटरस् आहेत परिस्थिती अशी आहे की कुठे स्लॅप पडतात त्या पुढे भविष्यात रिपेयर करण्यासाठी शक्य होत नाही अशा ब-याच अडचणी आहेत या सगळया अडचणींना सामोरे जाऊन या सगळया जर कलिना कॅम्पसमध्ये क्वॉटरस्ची बांधणी करत आहोत तर त्यात तो ही विचार करायला हवा की त्याच्याबदल्यामध्ये आपल्या आणखी काही दुसरा काही पर्याय सुचू शकतो का तो एक आपण विचार केला तर बर होईल.

तर आज अवस्था अशी आहे की म्हणजे मुंबई विद्यापीठामध्ये नोकरीला येणा-या शिक्षकांची जी मी क्वॉलिटी म्हणणार नाही परंतु देशाच्या वेगवेगळया राज्यांमधून आणि परदेशामधून मुंबइमध्ये विद्यापीठातुन शिकवाव अशी इच्छा असणारे अनेक लोक आहेत पण केवळ मुंबईमध्ये आपण जरा घर घ्यायच विचार केला तर तो कुणालाही परवडणारा नाही आहे त्यामुळे शिक्षकांची प्रामुख्याने मागणी काय असते आम्ही जर सिलेक्ट झालो तर आम्हाला क्वॉटरस् मिळतील का आणि आज ती पूर्तता आम्ही अनेक वर्षे करू शकत नाही आमच्याकडे कमीत कमी ५० जण सेंटर फॉर बेसिक सायन्समध्ये होते की ज्यांचा इंटरव्ह्युव झाला ते सध्या परदेशात आहेत पोस्ट डॉक्टर रिसर्च करत आहेत आणि काहीजण रेगुलर शिक्षक आहेत ते म्हणतात आम्ही सोडून यायची इच्छा आहे आमची पण आम्हाला घर दयाल का

कारण आपल्या मुंबई विद्यापीठामध्ये परदेशी विद्यार्थ्यांची संख्या अतिशय नगण्य आहे पुण्यामध्ये ११००० विद्यार्थी १४,००० विद्यार्थी आहेत आपल्या ४०० पण नसतील तर अशा वेळी विद्यार्थ्यांची इच्छा असते की आम्हाला हॉस्टेल मिळतील का आपल्या हॉस्टेलची एवढी वाईट अवस्था आहे की म्हणजे सांख्यकीक रिक्वायरमेंट एवढी आहे की आज १५००० विद्यार्थ्यांची रिक्वायरमेंट आहे आज मुलांची पण आपण तेवढीच रिक्वायरमेंट पूर्ण करू शकत नाही आपल्या एखादया योजने अंतर्गत फंडींग मिळत त्यात आपण ५० रूमच हॉस्टेलही बांधता येऊ शकत नाही योजना ५०० मुलांसाठी असते अशी अपेक्षा असते म्हणून मी काय विचार केला योजने अंतर्गत निदान १२८ घरे बांधता आली आपली रिक्वायरमेंट ५०० ची आहे आपल्याकडे शिक्षकेत्तर सहका-यांची संख्या १३०० आहे या ॲप्रूड पोस्टमधल्या १३०० कॉनट्राक्टमध्ये आहेत आपण ६४ घरांची फक्त पूर्तता करू शकू जेमतेम आपण बजेटमधल्या प्रोव्हीजन आपण पहिल्यांदाच इतक्या बोल्डली विचार केल्या आता पर्यंत आपण तरतुद करू शकलो नाही कारण नेहमी विचार करू शकलो नाही डेफिसिटमधला अर्थसंकल्पात आमची इच्छा आहे कॉलेजेस्ने आम्हाला सहकार्य करून जे काही डिव्हज आहेत ते दयावेत शासनाने जे पैसे आम्ही खर्च केलेले आहेत ते आम्हाला दयावेत जेणेकरून या योजना आम्ही इमिजीईटली कार्यनवीत करू म्हणजे सर सांगायच म्हणजे ५ टक्के रिक्वायरमेंट आपण पूर्ण करू शकत नाही या १२८ मध्ये एवढी रिक्वायरमेंट आहे म्हणून आम्ही असे करत ही नाही जस आपण म्हणतो की --शेकडोंनी घरे बांधली आणि आमच्याकडे सुद्धा ही अवस्था आहे काही बिल्डींग पडायला आल्या आहेत एक बिल्डींग रिकामी करून आम्ही तशीच ठेवली आहे काही बिल्डींगना ४० वर्ष झाली अजून ओसी नाहीत त्यामुळे मला आपली मदत लागेल की माझ्या फाईल्स रेडी आहेत मला ओसी पाहिजेत त्याच्याशिवाय पाडू ही शकत नाही आणि नवीनही बांधू शकत नाही अशा काही बिल्डींग आहेत आमच्याकडे त्यावेळेला का राहून गेल ते माहिती नाही त्यामुळे नवीन बिल्डींगला ओसी मिळत नव्हता एक दोन पाणी पुरवठा सुरू करता येत नव्हता या काही मर्यादा आहेत पण तुमच्या आगमनाने उत्साह आला आहे गाईडंस आम्हाला ख-या अर्थाने मिळू शकेल

डॉ. अनिल कर्णिक - वसतीगृहाच्या बाबतीत तुम्हाला त्याची कल्पना आहे आणि अवस्था वाईट आहे आणि दुसरी एक गोष्ट म्हणजे अपुरी आहे आपल्याकडे तर बाकीच्या ज्या तुम्ही कन्स्ट्रकशनच्या लिस्ट केल्या आहेत त्या एसेनशियल आहेत त्याबददल वाद नाही पण आपण म्हणजे शासनाकडुन मिळणा-या १५०० कॅपासिटिच हॉस्टेल ते जेंव्हा मिळेल तेंव्हा मिळेल त्या अगोदर या पर्टिक्युलर लिस्टमध्ये जर आपण वसतीगृहासाठी काही प्रोव्हीजन करू शकलो तर विद्यार्थ्यांनाही दिलासा होईल की आपल्यासाठी ही विद्यापीठ काही तरी विचार करत आहे.

मा. कुलगुरू - आपल्या प्रस्तावित आराखडयामध्ये नाही पण त्यासाठी आपल्याला थोड मिळाले त्याच्यात त्याचा उल्लेख आहे. त्याच्या कामाला सुरूवात केली. ४ वसतीगृहाचे काम सुरू आहे. रिव्हाईस बजेट मध्ये प्रोव्हिजन करावे लागेल. ते काम चालूच आहे पण मला ३ वर्षात हे करायचे आहे विद्यार्थ्यांसाठी.

डॉ. डोंगरे - आपण छान प्रस्ताव मांडला, प्लॅसमेंट सेल साठी काही करता येईल का?

मा. कुलगुरू - प्लॅसमेंट सेल मध्ये बजेटमध्ये प्रोव्हिजन दिसत नसली. तरी रूसा अंतर्गत आपल्याला काही ग्रॅन्ड मिळत आहेत. आपण ते पण सुरू करणार आहोत विद्यापीठाने

डॉ. दिलीप पाटिल - गेली १० वर्षे मी सिनेटला हजर आहे. पहिल्यांदा असे जाणवले की, राजाबाई टॉवर दोडामार्गला जाऊन पोहलचलो आहे. त्यामुळे एक समाजाभिमुख अर्थसंकल्प, कारण विद्यापीठाचा अर्थसंकल्प ॲकडमिक भर असलेला अर्थसंकल्प असावा अशी अपेक्षा असते. परंतु हायर एज्युकेशनला येणारे विद्यार्थी हे शाळा आणि ज्युनिअर कॉलेजमधून येत असतात आणि हया आपल्या अर्थसंकल्पाचीच पहिल्यांदाच ज्युनिअर कॉलेजसाठी शिक्षकांसाठी तरतूद आहे त्यामुळे कदाचित हयाचा इंमपॅक्ट लवकर दिसणार नाही परंतु दोन ते तीन वर्षामध्ये जी ग्रामीण भागातली कॉलेज विशेषता आहेत त्या ठिकाणी विद्यार्थ्यांची बेसिक सायन्स, आर्टस आणि कॉमर्सकडे कमी जे ओढा आहे तो वाढण्याची शक्यता यामधुन आहे त्याबददल कुलगुरूसरांच मी अभिनंदन करतो आहे. अगदी दोडामार्ग जे कॉलेज अर्ध गोव्यामध्ये आणि अर्ध मुंबई विद्यापीठात आहे असं कॉलेज आहे याची कल्पना आहे ----त्यामुळे गेली ८ महिने माझ्या माहितीप्रमाणे जवळपास सरांनी ८० महाविद्यालयांना भेटी दिल्या असतील त्याबददल सरांच अभिनंदन मी स्व:ता ग्रामीण विकासाचा विद्यार्थी असल्यामुळे हया समाजाभिमुख असलेल्या तरतुदी हया खुप आवश्यक आहेत आणि असणार आहेत पुढे कारण तळागळातील विद्यार्थ्यांना विशेषता आपल्याला एकंदर मुळ प्रवाहात आणण्याचा प्रयत्न उल्लेखनीय आहे इथे जे आपण विद्यार्थी व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्र दोन नंबर जे म्हटलेल आहे १० लाख रूपये ते नवी मुंबई भागामध्ये सिडकोनी केलेल मला अस वाटत उरण भागात असलेल एक केंद्र असाव या ठिकाणी आता रायगड जिल्हयामध्ये आंतरराष्ट्रीय विमानतळ येतोय येऊ घातलाय आणि त्याच्या संबंधीत काही कोर्सेस त्या ठिकाणी आपले जर इंट्रोडुस आपण केले आपला जो विभाग माझा आजीवन अध्ययन आणि शिक्षण विस्तार त्यांनी एक वर्षापूर्वी नवीमुंबई महानगरपालिकेमध्ये पंतप्रधान रोजगार योजनेमधून जवळपास २७९ कम्युनिटी पीपल जे बारावी पास झालेले आहेत आणि कॉलेजला येऊ शकलेले नाहीत आणि सिडको प्रकल्प बाधित आहेत यांच्यासाठी पंतप्रधान रोजगार योजने अंतर्गत आर्थिक मदत होती. त्याचा फायदा घेऊन आपण ई - टॅक्शेशनचा राबवलेला आहे आणि आता सध्या आपला कोर्स कंम्प्लीट झालेला आहे जे.एन.पी.टी चा सी.एस.आर मधून कोर्स त्या ठिकाणी आपण घेतलेला आहे आणि विशेषता स्टोअर कीपींग हे स्थानिक विद्यार्थ्यांना तीथल्या काही होईल आंतरराष्ट्रीय विमानतळ उभ राहील्या नंतर स्थानिक जनता निदर्शन करायला उभी राहणार आहेत की आम्हाला नोकरी दया आणि त्यावेळी त्यांच्याकडे स्कील जे सेमी स्कील असेल ते त्यांच्याकडे नसलं तर त्या ठिकाणी इच्छा असून सुध्दा ॲथोरीटींना नोकरी देण शक्य होणार नाही म्हणून आपल्या आपल्या विभागाकडून काही प्रयत्न चालेल अशाप्रकारच प्रशिक्षण आपण विद्यार्थी व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्राच्या

माध्यमातून दिलं तर पुढच्या पाच सहा वर्षांचा धोरण तीथे राबवता येईल दुसरी यामध्ये आपल्या सरांचा संरक्षित जागेचा विकास सरांनी सांगितल ८० प्रकारचे पक्षी आपल्या कॅम्पसमध्ये येत असतात. तसचं मला खुप ठिकाणी आढळलं जेंव्हा २१४ कॉलेज माझ्या विभागाचे सहभागी आहेत आणि विशेषता मुंबईच्या बाहेरचे आहेत त्या ठिकाणी काही कॉलेजच्या परिसरामध्ये सुध्दा अशा जागा आहेत विशेषता रायगड, सर प्राचार्य खोटे अलिबाग अशा ज्या कॉलेजच्या जागा आहेत त्यांचा सुध्दा काही सहभाग काही माध्यमातून आपण जर घेतला मार्गदर्शन तत्वात तर चांगल होईल आणि तिसरा असा मुद्दा होता भारत आणि भारता बाहेरील कॅम्पस २० लाख रूपये--- उदाहरण दिल दुबईला खुप वेळा जाण्याचा योग आला त्या ठिकाणी त्यांनी तुम्हाला कल्पना दिली असेल एज्युकेशन हब ऐरीया तयार केला आहे आणि आपल्या मुंबईतल्या काही संस्थानी तीथे शाखा उघडलेल्या आहेत. एस.पी. जैन इन्स्टीटयुट सारख्या आणि काही कारणामुळे आपल्याला शक्य नव्हत जेंव्हा एक्झेबिशन असायच तेंव्हा पुणे विद्यापीठ भाग घ्यायच पण आपल्याला काही शक्य नव्हत त्या ठिकाणी आपल्या विद्यापीठाला तीथल्या लोकांशी इनटरॅकेशन होत असेल फक्त विद्यापीठाने याव मुंबई विद्यापीठ आहे कारण मेजॉरीटी पॉप्युलेशन हे आपल भारतीय आहे आपल कारण त्यांची मुले विशेषता ग्रज्युऐशन करण्यासाठी युरोपला जातात किंवा भारतात परत येतात बारावी नंतर तर त्यांना ही सुविधा अत्यंत निगडीची आहे की मुंबई विद्यापीठ बाबतच कारण त्यांचे पॅरेंटस हे मुंबई विद्यापीठाचे आहे त्यामुळे मदर युनिर्व्हसिटी म्हणुन अटॅचमेंट आहे तर जेंव्हा हे आपण ठरवतो तेंव्हा हा दृष्टीकोन बाहेर आपण गेल पाहिजे तर तो एक त्या ठिकाणी महत्वाचा ठरेल यामध्येच --- योजना आपण म्हटलेल आहे यात पाच गाव पाच जिल्हा ५० लाख रूपये ही तरतुद खुप मला कमी वाटते कारण --मी--- स्व:ता ॲडव्हायजर असल्यामुळे त्याच्यामधुन आम्ही काय केल कमीत कमी एका गावामध्ये १० करोड अस चाललय आहे शक्यतो कोणतोही इन्फ्रास्ट्रक्चर न उभ राहता प्रशिक्षण आणि अवयरनेस हयाबाबत जर झाल तर खुप बर वाटतय ---- सरांचा उल्लेख केला दोन वर्षापूर्वी आपल्या विभागातून त्यांनी नववीला सायन्स आणि गणित शिकवणा-या विद्यार्थ्यांच ऑनलाईन प्रशिक्षण घेतल होत आपल्या विभागाच्या मुंबई विद्यापीठाच्या आणि त्यामध्ये ९ ठिकाणी महाराष्ट्रामध्ये आपण ऑनलाईन प्रशिक्षण दिल होत व्हिडीयो कांनफरस त्यावेळी प्रिन्सिपल सेक्रेटरी होते एज्युकेशन ----पुन्हा एकदा कुलगुरू सरांच आणि त्यांच्या टिमच अभिनंदन करतो की विद्यार्थीभिमुख नाही तर समाजाभिमुख अर्थ केला तर त्याचा इम्पॅक्ट नक्कीच आपल्याला पुढील काळामध्ये मिळेल

मा. कुलगुरू - धन्यवाद पाटील सर तुमच्या माहितीसाठी सांगतो हा जो आपल्या इलेक्शन कमिशनतर्फे जो राबवण्यात येणारा प्रकल्प आहे त्याची लिडरशीप तुम्ही घ्यायला हवी अशी माझी इच्छा आहे म्हणुन तुमचच तर डिपार्टमेंट दाखवल आहे तीथल्या अधिका-यांना तीथून तर आपल्याला ट्रान्सलेट करायच आहे सगळ तो एक भाग आणि दुसर म्हणजे आपल्या मनातील एक सुक्त इच्छा आपण एम.एस.डब्ल्यू सुरू करतो या वर्षी पासून राजीव गांधी सेंटरमधून तो प्रस्तावीत आहे तुम्ही एक त्याचे अविभाज्य घटक असणार आहात त्याचे ॲडव्हायजरी कमिटीचे जेणेकरून

सिलेबस डिजाईन करण्यापासून आपण ते इम्प्लीमेंट करू शकतो तर आपल्या माहितीसाठी आम्ही बी.ए.फायर ॲन्ड सेफटी सुरू करत आहोत या वर्षापासून आम्ही काही महाविद्यालयाकडून प्रस्ताव मागितलेले आहे त्याच बरोबर बी.ए. योग हा अभ्यासक्रम आम्ही सुरू करतोय त्याच बरोबर २१ जून हा भारत सरकारने योग दिवस म्हणून साजरा करायचा तर आपल्या एन.एस.एसच्या प्रोग्रॅम को-ऑर्डीनेटरच ट्रेनिंग ट्रेनरस ट्रेनिंग स्पोर्ट कॉम्प्लेक्स मध्ये आणि कैवल्य धाम म्हणून जी संस्था आहे लोणावळयाची त्यांना यु.जी.सी ने आयडेंटिफाय केल महाराष्ट्र ,गोवा, गुजरात , कर्नाटकला ते को-ऑर्डीनेटर असतील तर त्यांच्या बरोबर ट्रेनरस ट्रेनिंग प्रोग्रॅम २१ जूनला इम्प्लीमेंट करू मुंबई विद्यापीठातल्या सगळया ७५० कॉलेजेसमध्ये कमीत कमी ५० मुल प्रत्येक कॉलेजमधली योग प्रॅक्टीकल करतील अशी ती योजना आहे एक म्हणजे ॲडीशनल गोष्ट सांगायची होती आणि आपण खुप एनकरेजींग बोललात मला खुप बर वाटल मी पण पाच वर्ष सिनेटवर होतो पण तुमचा जो अनुभव आहे विशेषता डिस्टन्स एज्युकेशनमधला आणि लाईफ लॉग लर्निंगमधला तो खुप उपयोगी पडेल या काही आपल्या योजना राबविण्यासाठी धन्यवाद सर.

कुलसचिव - हा अर्थसंकल्पीय अंदाज सगळयांनी मान्य केल्याचे जाणवते.

पाटिल - मी अनुमोदन देतो.

कुलसचिव - हा अर्थसंकल्पीय अंदाज सदनाच्या परवानगिने मान्य करण्यात आला आहे.

पुढील बाब क्र.४ मा. मोहन कांबू सदाशिव स्वामिनाथन यांना मुंबई विद्यापीठाची डी.लिट पदवी प्रदान करण्याबाबत प्रस्तावना अशी आहे की या संदर्भात दिनांक ११ मार्च २०१६ रोजी विद्वत परिषेदेपुढे ही बाब आली होती आणि विद्वत परिषेदेने ती बाब मंजुर करून त्या दिवशी व्यवस्थापन परिषदेपुढे सादर केली होती व्यवस्थापन परिषदने सुद्धा ती बाब शिफारस करून अधिसभेकडे पाठवलेली आहे आणि याच्याबद्दल अधिनियमाची तरतुद अशी आहे की महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम १९९४ कलम ३०(२) अ आणि २८ एम तसेच ९६(१) आणि ९७(१) ही आहे आणि याच्यासाठी विचाराचे मुद्दे आहेत महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम १९९४ विद्यापीठाच्या व्यवस्थापन परिषदेने मोहन कांबू सदाशिव स्वामिनाथन यांना मुंबई विद्यापीठाची डी.लिट पदवी प्रदान करण्याची बाब अधिसभेपुढे ठेवण्यात येत आहे याच्या बद्दल डायरेक्टर बी.सी.यु.डी ना विनंती करतो की, त्यांनी सदनाला याबाबत अवगत करावे आणि त्यानंतर मा.कुलगुरूंना विनंती करतो की, त्यांनी आपले त्याच्यावर मत मांडावे.

डॉ. अनिल पाटील - मोहन कांबू सदाशिव स्वामिनाथन यांना मुंबई विद्यापीठाची डी.लिट पदवी प्रदान करण्याची बाब अधिसभेपुढे ठेवण्यात आली आहे.It was proposal forwarded by Dr. Vijay Joshi as gratitude towards the great work done by

Father of the Green Revolution Dr. M.S. Swaminathan, in the Academic Council Meeting, and Academic Council of this University is requested to consider the proposal to confer the Honorary Degree of D. Litt. Of this University upon Dr. M.S. Swaminathan as per the rules and provisions of Maharashtra Universities Act, 1994 and the proposal is seconded by Dr. P.M. Dongare.

Then Academic Council after deliberations unanimously resolved that, the proposal to confer D. Litt. Honorary Degree as per provisions of Maharashtra Universities Act, 1994 Section 97 and Section 30 (2) (a), 28 (m) and (n), 96 (1) to Dr. Monkombu Sambasivan Swaminathan without submitting the Thesis or without requiring him to undergo any Test or Examinations, on the ground solely that he, by reason of his eminent position, attainment and Public Service be accepted and the same be recommended to the Management Council for its consideration.

It is also resolved if the proposal to confer Honorary Degree of D. Litt. on Dr. M.S. Swaminathan, if accepted by the Management Council and subsequently by Senate, this Academic Council grants the approval to hold a Special Convocation to confer the Honorary Degree of D. Litt upon Dr. M.S. Swaminathan on specific date and time as may be decided with Hon'ble Chancellor presiding over the Convocation Function alongwith an eminent personality to be identified as Chief Guest.

विद्वत परिषदेने ही बाब व्यवस्थापन परिषदे मध्ये ठेवण्यात आल्यानंतर तिथे ही बाब मान्य करण्यात आली होती. त्यांनतर ही बाब आपल्यासमोर अधिसभेमध्ये ठेवण्यात आली आहे. अशी डिग्री देण्यासाठी आपल्याला मा. कुलपतींकडून आपल्याला मान्यता घ्यावी लागते. Vice Chancellor has informed the house that, Hon'ble Chancellor's prior approval vide letter no. CS/MU/Conf. D. Litt./16/778, dated 08th March, 2016 already availed. Vice Chancellor has informed the House at Academic Council that the

proposal is accepted by the Chancellor and the permission is given. Now I request Hon'ble Vice Chancellor to give the more information about this Item, Please.

Vice Chancellor:-

Thank you, Dr. Khan and Dr. Patil. A brief bio-data of Dr. M.S. Swaminathan has been enclosed for the kind permission of the House and for the kind perusal of the House. Dr. Swaminathan is currently 90 years old and at the turn of the century that TIME magazine had

published the list 100 most influenced people of 20th Century and in that list only 20 names were there from Asia and only three persons were listed from India. Dr. M.S. Swaminathan was one of the three and the other two were Mahatma Gandhi and Rabindranath Tagore. Dr. Swaminathan is basically a double graduate in Botony and Agriculture and after experiencing 1942 famine he chose to opt for a career in agriculture and that he went abroad and did his Ph.D in Cambridge and then he went to the US for his Post-Doctoral Research. He is one of the unique personalities where he was able to publish single author papers in the Journal called Nature at the age of 28. And in the last several years he has been awarded 72 honorary doctorates from various Universities, morethan 60% of these Universities from outside India. He has also been one of the youngest recipient of Padma Shree, Padma Bhushan and Padma Vibhushan and also the recipient for the first World Food Prize which was conferred upon him in 1987. Besides this contribution to the Indian Agriculture, he was responsible for the Green Revolution in South and South-Easternregion and the basic idea was to see how

the translational research with respect to discovery of new varieties of wheat can be adopted in the developing nations and that is how, in 1965 to 1968 the country was able to become self-sufficient infood, grain sufficiency and in those four years the production of food grains went up 4000 times than what was achieved by India preceding 4000 years. With this basic contribution, Dr. Swaminathan after his retirement started his own NGO with the award money of one million dollars that he received as a part of Word Food Prize and even at the age of 90 he has been at the helm of affairs. He was also Member of Rajyasabha and during his tenure as a member he was present on all the days which is a rare record for any Rajyasabha Members so far. He has received recognition from various Scientific Authorities and all the major Scientific Academies of science have conferred upon him honorary

membership or elective membership. He has received morethan I thinkabcd is over and then aa, bb and cc has started uptoff and then he has got various scientific awards at national level like BirbalSahni,then, all of them that we,that they are under the sun and then the President of India gave him Padma Shree when he was 52 years old, he got Padma Bhushan when he was 62 years old, and then he got Padma Vibhushan when he was about 79 years old. So these are the national awards, he got Mendel award which was conferred upon him at the centenary birth celebration of Mendel and incidentally last year he was chosen for the 150th year birth centenary year celebration of Mendel and he was conferred the 150th Mendel Award again and this is the list of his awards

which I do not want to read but when the former Chancellor of the University Dr. P.C. Alexander he is to receive several requests from various **walks off society** about recommendation of certain names for the award of D.Litt Degree. And he had once said and I quote that the University of Mumbai should feel proud that it is conferring an award upon a person and that should be stature of the person for the information of this House I just want to mention that the last recipient of the Honorary Degree D.Litt by the University of Mumbai has been none other than the Nobel Lauriat Dr. Amartya Sen. And after that for last 15 years nobody's name has been considered by the University of Mumbai so when I had personal meeting with Hon'ble Chancellor with this proposal, Hon'ble Chancellor was personally very elated and he said it is a great honor for me also if this thing is possible and if it is approved by the Senate of the University it will be the great moment for the University of Mumbai and within a day he gave the written approval for the proposal that I had submitted to him. So with these brief introductory remarks I would like to cliff this proposal as per the recommendation and approval by the Hon'ble Chancellor, approval by the Academic Council, and also approval by the Management Council with recommendations to this august House the highest authority of the University, the Senate, and I request the Hon'ble members to kindly have the perusal of the bio-data and the documents that have been produced in front of the House.

Dr. Karnik: DhonvarshapurviSrinathRao received this Bharat Ratna and any other scientist who reserved it morethanSrinathRao was perhaps Swaminathan and it is

appropriate that University must honor him but I was just rendering that it should be D.Litt or DSCmeans, is there any difference in that whether it is,

Vice Chancellor -D. Litt is given in honorary capacity and DSC of University of Mumbai is given on submission of the published work or unpublished research, original research. Therefor it is only D.Litt that can be conferred.

Dr. Karnik -I proposed that the Senate of Mumbai University confers the Hon'ble Degree of D.Litt. on Prof. Swaminathan.

Dr. Manali Londe - I feel Hon'bleSwaminathan Sir he himself is a University in himself so, we seconded, I personally seconded and it would be a proud moment for the University of Mumbai to give away this Award. Thank you.

Dr. Manjari Kamath -It is a pleasure that I support the seconding of the proposal to conferred the D.Litt on Dr. M.S. Swaminathan as the fellow alumni of Cambridge, I am delighted and not just that but as the father of Green Revolution I think indeed an honor for our University to conferred the D.Litt. So it had my wholehearted support.

डॉ. दिलीप पाटिल - मला हि या विषयावर बोलायचे आहे कारण माझा विषय आहे. या विषयाच्या तज्ञांला आपल्याकडून कडून डिग्री दयायची हे आपल्यासाठी अभिमानास्पद आहे. आपल्या सभागृहाकडून नाहीतर पुर्ण मुंबई विद्यापीठातील कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांना ग्रीन एज्यकुशनची माहिती दिली. आपल्या भारताच्या प्रंतप्रधानांचा अमेकरिकेत मदत नाकारली होती आणि त्यावेळी याव्यक्तिने पुढाकार घेऊन भात आणि गहू बाबतीचे रिव्हल्येशन केल आणि आता आपली परिस्थिती

अशी आहे की आपण सगळया देशाना निर्यात करतो आहे. त्यामुळे कुलगुरूंचे अभिनंदन की आपण अशा व्यक्तिला डी.लिट देतो आहे.

Vice Chancellor - I thank and express the gratitude on behalf of my colleagues for the kind consent and approval of conferment of Honorary D.Litt. upon Dr. Swaminathan. I shall communicate the decision of the house to Hon'ble Governor and I can say now that the Hon'ble Governor while giving this approval in writing had mentioned that he would like to invite none other than the President of India as a special guest for the special convocation and he will write as soon as the concurrence and approval by the Hon'ble House is granted and I shall be very happy to convey the decision of this great House to Hon'ble Chancellor. Thank you very much.

सभेची सांगता राष्ट्रगीताने झाली.

मुंबई ४०० ०३२.
सप्टेंबर, २०१६

कुलसचिव
मुंबई विद्यापीठ